(७)

कैयट महाभाष्य.

५१०

कै०प १ [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
मय [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] गण: १

2

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

3

कौ०५ २ पुत्रेणेनयथा वोमव्यपतिनभवति। मवेनिनुपपत्तिरान्नतरागाप्रकृतिर्विभेदमितनयाविनप्यगरस्यावांवकंनाभेः प्रकृतिनोनीसयपसङ्गः। पेकुलव
कार्यमितिनेयतिनसेः। तेषपत्ते स्मायास्यविशेषाभावात्रहिपवतिनाविमेः संपत्वती। तमेवेतनमाहरवपन्नावपमिप्रनेवपक्षी। पेरत्नाकाो। वकैपेषा
वातिनयस्त्ववक्कार्याणाकरत्वानितेषामेरत्नाकपंपयरत्कैतनमथ्यप्यमानेनतत्त्वनाभेः प्रकृतित्रेभवतीमितनवप्रत्यपेतनयातमोतत्सग्गुः कः पुनर्गुरितिं अवे
पत्वावयक्तिनोव्याहरणाभावादितिवग्रः इतरः किंमागाद्दाकेमाहरूपसप्रतिपादप्रतिबन्धोर्वरिति छिरत्वात्। यागानिवेतोयेनाविपत्तरस्वभुमः। स्मप
चाः हेतु। तस्मकाष्वेनेत्तुं पक्षाद्यतिनयादिवद्वेतेत्वेवकपचीतिनतत्माहरूपाचामाद्देनाविधात्मनतरस्वर्थः। अंशतनोयातनमितिं अंशतनोत्तत्रां
गः। उपानेनेतवीमायनः पायेतानोति हमत्तोपकतत्पंयुवयोतोरंनेयोनयोतातस्तोपर्वयपिपुवितनमोव अवातनमुचकेपुपरप्पमाववति
नेमुः काष्ठेः हृदयमूलालेवनात्यारयोवपवात्रहयपतेनेत्वनापिप्रकृतिः कावननयंपवसेवत्र्यादिहनेतुव कपेवस्थारेवकाशत्रुसपत्तरनिश्चय
द्वापैः प्रकृतिनतकाणमावातयपसयायवसंयारिरसार्थः। यानिचार्यीति अनुयाणीनिवतंभ्येवकृतानिविप्रेशपपनिपसर्यापवतुपतिर्दे दाःस्व
त्रणणीतस्य कैपप्रात्राण्यपिवक्काणिपमीयेत्वं नमप्पारत्ववतपर्वहासेनानुपनानानवकथनीनिदानावंतीसेनेनपवति नतपथ्याद्रहत्नाप्यवतह
वोवंवे नतनम्यनिविकं एवंनात्यारयपएवच केनवेपेरविंवधनोनापिवकृषोः प्रकृतिविकाणात्वोनपारिसातंक्रमेरनावुरत्वयचावयपवि
नोस्मावयति हृपतरतिपेरेनापिप्रमवहारोवपचावयपविनोरंवयेतेनकेवलयपंरतेतेतत्सर्थः। नतुपकमौक्वेरेविकारस्यास्तेश्रयपक्षाकाषाखे रामः
देयम्मनः नवेहवक्कोकुंरेनापिरहीनमित्याकेव्याहरगुणात्राकोपमादिति। नत्रावयवेचपशुक्रमरमानापिनतकः सोतनादिगणषुकमापिव २

४

तावपववकतोमहारोमवकमपित्रकतिरेकमेवसवपवतितंचनेवमवरेताः समपुरापेपदोरस्वरस्यारीनतत्वद्विप्रीयहीनस्थविविकमापेतानववप्रकृतिमय
परेहरणातमिनताणवपक्षाकत्त्वकामानमयपरेकः भारत्यीति अजेनेकपापेनवाक्यंनतनावीवोहयेपविवाक्याभ्युपगोपिपकाणरार्थोनतोयत्र
एषपक्षेमिपरुतेः प्रकृतेरेोकेनपवतीतिवेविरतः केवला विपानम्यादिति अतरखीनवपरत्नपरतंवनित्ताप्रनेपयेपमापणपयेरापतेनेति अपूर्वात्माणां
अहिंगोत्वाद्विनेतुकिंपवात्मप्रसारोदीविववानिवहेकंसमपरहानवपायामानार्वमैवसर्थः पोत्माणांवतंतेवेतिमंतापनतरतिमंतोविचायाविवि
यविविनपववविहृविवेषपत्तारिण्योविनायायायांवंतिप्रहेवियतोमेवमहरपीनारपामविपापाताहवसहावानतत्राविविपतणांतवत्तुताववेषत्वापेपम्माररं
वारीणां प्रवेतिमहिनाथेवचावातपयप्रत्याभारयीज्ञोपानहरेस्तमवैपमवारिभ्योपरिस्तत्रेपतित्वयानततेः कारिरुययीसाद्रूलेषोपविहावावति
ततं नविप्रेमिकृतिः अवेतुक्तमपीमानावपोः मारवर्णाचतुर्थायाविविहिनपवपीनतरंतमविवेतवप्मात्रुमाद्दुः। तत्त्वं हृपवयरोपविति सायहतन
तोपोः कागतोमपत्ताः संरहोपाकृतनमोयोगोरेचेतेतिमावः हृपनकरति उचाणाणोरेवमानवेताननकाणत्सविततनोगतत्पनिरपतार्थः ॥
पंति अममपातनमनः पमतेत हृपवसाहेतातिः अनमथ्यावेवापाककेयतोविनियत्कतेनावाहपाप्पपिविमान कुत्रोतत्रवाहीति। ववस्यहस्य
नेकाराणेवाहस्पणपहरपर्वायतेनानियमिहविनितस्मारपति एकेत्ववियहरति एकेत्ववियहरपवेसर्थः। विपहरमुदाप्पाप्राविवतीमिनातोमि
पापयविहलेप्रविवकरहेकवानतयात्रुपपत्तिः। तेषपरोषः। उत्सकिततरतोमारनमुमुत्तेज्ञततत्तिमाणपर्यन्तपरेः पादवायोवेतिवाहकामसपः हुष
न्तादसपरात्रुप्पायनपिप्रसाकृपवसयोनपवतीसर्थः अत्रात्म अनेरेतरपति पोपंदित्रमिनिवसपार्पार्वरहाः समोपोत्रपरात्नवविवानेविनरतिमा

५

कै. ५ तेयस्मात्पन्नावाप्यर्थोरन्निर्देशः। नन्वपौर्वतागम्यत्वादिदेनोक्ते पिदयोगी गमादि द्वे: चित्तादिरिदं नत्वा हैत्र्यपतिपक्षिः चित्तादिरि योगादिदं नत्वनुवर्तितप
२ त्रिपदेनाः। व्याचष्टे नोपनीति अन्यत्तु योगीनाति वैकृत्ताध्येनयोगोत्तात्र परानन्वविधानेकवले भ्यः चित्तादिभ्यो नावस्केनापाद्वः चित्तादि किं योगी नाति
त्रि प्रमाणमनापेयापायः। नन्वेयोगिता पर्यवसन्नाविरस्मात्रौ नन्योगोत्तात्र परानन्वविधानेकपन्नादिविनयदत्तानुकेवलसंनामन्यायेनासुत्रस्य
निरुक्तिर्नेतिमिति एवं नदिदं तपापादः कर्तव्यः पदेवं योमयोगित्वात्तवार्थमंतं नियोगो योगा पक्षान्यायेन वादि ते यस्य पदं ति चापादित योगी नरति यागतयो
योगर्तमिदं धीमसासः र कोरुत्तो योगात्नमयोनिरूपसः। तनु प्रमायोगेनाभि संकल्पोदेयमपेनास्यविधेयोपमानाभिनिवाकः। इत्यपरार्थेकरते योगोऽयं
मुख्यो योगावानपेतात्मणत्वेकवनत्वाविकापतोनिबन्धयोनेनत्वारवक्तिमयोगवत्वाना। संवंधारिति पत्नुचित्तवनापदितो नामाववचंधेद
दितो पवविषयेनवनेपवियम्मनी येसंवनुवापिविकल्पवतात्त्वादिति भावः पौरुति पत्तुवेनेतदेनमण्नतेनप्रनेनासंपितु तवदत्तोपितात्तर्निकृत्तोद्
योनेतदिमपिपासेन अदितिनेमिकहवादेयते योगहवेयकदेयोहवतोपप्रपरुप्येते केविराहः स्तनंतगोगमेवयोगहवेनोऽयमेननत्वकवाद्
ति। नरपत्तं अनेनमाप्नयो गाविपयमातुमात्मसक्तमुपत्तारुत्वान पंचनमादिति पत्तुद्यः पंचननादयनेतेत्वादिवर्णोत्यवकानायमाः ववनमाप
मिरित्तं लोमेततापामिलिनमापः सपराधेप्तमानवपवविहडामकचनं नपवादमदर्थिनिमोदिपेतात्माभिनिनमापेसत्तास्तमपमानेन नुपांतं
संबन्धादि सयोऽपविशेषमपेक्षनंसंत्वेपपसेवतमोपेतत्वाम्मिकेनहारेणातमंपाम्यपात्याम्निलिसातां संवेद्यापात्तमापमानुमेतमाः तेयदे रा
पः। प्रकणगविस्तायरानिमित्तवत्पेपरत्निमावमपापः संभवाहनानेनरानमादिनामात्रानंदेवातपदत्तिहत्तिः सर्वनापेनिमिदंनिनरतिशदं ३

८८

कालेकर्मंवेनिनमपासः कदेवांलन्नापेति। सर्वसाधागणापवेतस्यादिनमापेत्यर्थः। महानमानिर्मिनिस्वपदगौनदेनमाद्रक्तः त्योपामूदितेयवंधेमहा
नमलाहत्यनामनाछिकलगपर स्मान्यानेर्दहरेवावमीपते सर्वं कर्मादिति अनुकारणलान नत्वेनापकार्पाभावः। सर्वेनामानीत्यवंधेनहाविना
नानयना क्षितापेक्षया मनुरूपम्यानुकारणविनिषमनिवद्यावारपिमर्वेनामत्तनपवने अनुपादवेति पत्नपार्थसायदेवनपद्मपर्यवियमिक्ति
तेमयते इतेतनु तेमेनियतौ योपापोवेन अनुपपत्तौ लोकप्रसिद्धः पापापादिपत्त्वक्रदत्तत्त्वेनेनानुकंष्यापादेशात्वेयाभिरूढः। नेयवस्त्यपवार्थेनादिरमाद्रः
नर इत्यनापमतीत चतुर्थकर्मंनसतानकारणाहेन्त्वानमामसाऽनमनाननताय स्थार्थः। तेनेति चतुमतेन्यं नेनेतिपपोननेकलामप्पिपदीयते
कारणमपात्मिमावः इति उपपद्यमावादिति उपद्धिपादेनिवहनिनवीनाति एकसेवाद्यंगातिनेोपपलीयक्केपवेपरहाप्पामभिधानात अक
निमस्यपार्थयमकृतिविकारणावस्यामावादित्यर्थः भिदंलिति उपवेपदाद्यतकर्मसावनपर्वतानमा र्थविश्वनवकल्प्यास्यर्थः नयोपावसा
यमहति नवहितारर्थसंभवति उपधानकिपार्थलाहरंपागविशेषास इत्पर्थापति पपतिनोके क्लेपापिचा लेनकाविनिर्दिश्यते वद्दर्विकाणे
पम्मात्तोदमनितापवनित्सलमतीति। तस्यादिमपपादिवेद्वाविद्विपुरुषमकृतिविकारणायोरस्यते पवनयकसपुत्तेतेपवनवादतंतेतेतपात्तापनि
। वाचेषादति अवतेरुत्सानामारयमितिनुमकृतिविकारणायोमनेवनुम्पापामपितेरुत्सानां नरवम्पलाविनिभावः अर्थम्पानिपदा
पकपापकल्पाधनर्पलविकातेननपाद्रिहृ अपितुमस्यपितानवपान्वेनेनवपुषयोपिनंवनमादिवरकर्मामानाः सर्वावलपनपमुमारपिदं
ति। पामारदति अवतंभावनापादेगम्पनेनमुमारयमविनिमयपोनेयपनेनकिरणापपदर्थनरम्पनेपवितिदरिवस्त्यसनेनमारसंवस्यपः कि

१ तत्वविकाराः। अपेतिनारर्थवदणानुवर्तनोत्सपर्यमपपदपविशाहात्तिमह्याललिपाकः। अपपोपानस्तावदपसूत्रापारथ्यनत्

वै॰ ५
४

पंतेनरो वोप्पनात्मावविव्हत्वांपोवप्लपवयंत्रः श्रुतीयंमत्ताकावतिनि। [illegible]

[illegible]

टि॰
एम॰
४

[illegible]

हे० ५ [illegible] हेतौ०
५ [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] हेतु०
[illegible] ५

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

के॰ ५
१

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ए॰
६

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]

कै॰५ ८ नक शाशेपिमंतापां भवतीत्यर्थः कुमन चांईकरोति चर्दशतः कार्यपणस्यार्ईकरस्मिन्नरपेतायामापर्यामावंकनीपुरिमितिके विराङ्ः । पूर्वेतुमक
णारितवातरानिर्तजेन्माग्नवद्वि॰वे पोभर्वामितरन्नाम्भामा पर्यामिति मिपर्द्धम्मेनुर्थदस्मवरतितम्मा अमित्यामाहुः ॥ ॥ क्षपद्दे ॥ ॥ द्विनीर्तक्मैकाचिति द्विशेषदानप
साम्यवपाम्भयायाकांपितितरणबतोहूम्मेनत्यंनिपेचानर्यांसापति इष्टशेम्मिकाग्यवेमतापद्दलाेपम्पपानात्वितीयतोत्यात स्तेनतेत्र समत्यदात्ततेनिमते
चम्नेद्विरेत्कपानकताापकवरिेत्र पाममाणविशेषमंतेतरमिन्नत् नमर्वतियासितेकाममुद्धियर्तितेपवानमेमकापट्टोामयिवान्नारवणाम्यम्भ संवेह
[illegible]

[illegible]

९६

[illegible]

कै·५ निविक्षय वृद्दिर्न निरस्तं: प्रागताप्येति स्वार्थपरताभिहनत्तुपलाद्धिका। विहितनस्यपग्रहणा विनिश्यावः स्वार्थं इति। स्वस्माः पक्षतोरथे: स्वार्थः स्वाद्दि
प्रत्ययमा अभिधानस्थैवाविशेषणानः प्रागता। विद्यायितानगरणास्यपदेशामामारयनोमर्थः। नित्रं देशणादिरित। देशणा यविनेश्वास्यादिर्नर्थमान्नानरोणा च
श्मनचस्यपनस्यनुपाक्रमेयन्नान इति कालिनताद्यमिनिहरति कालिनताद्युनेनवस्युपानुनत्वोहणो वयुस्मनवने नेत्वास्यनाव्याविनिवनन्त्र प्रनाद्याध्याप्र
कैपतेहनानिण्णाद्यर्दवर्ड्ढनिनुक एवंतपत्रपंविद्दं नयानः पतेन्नुणानावकतवनुर्द वर्णमिष्यातस्येनिनुक त्वयपहर्णत्वात्ति कहाना मस्याद्याने नरस्याने
तांपांद्याद्यरति। द्वारद्याम्य: सात्व्यासंसाव्येपवनेनेनानुसात्व्यानपात्वेनतः पात्वसंख्याने मंख्येयेवनत्रयपद्वदा क्रनेयः पंचक्षमंख्यपापत्वाः पंचा तृष्णा
आजात्वपंचकशोश्नादि· नत्तपुपरिमानणानी नादिनावामावाच्याद्यत्रपरसनोवरुत्य· पराज्रविकिविषयेपेसंख्यामानुहृमिनंपे वारीनामाश्री पंचे
घाव दोकयो। नितनृकारो णाद्वित्रेकनेयेकप्रारवावेप्रा श्वियस्रमिर्दतः कृतः। संख्येयार्थेनेदिद्ये केश्विनिम्मासरापामिनापरिमाणिनानाख्येप
णाविद्यत्तः प्रत्ययप्रस्तादर्थितुनीविनत्पिपाणिवेति पशीपेतस्मपनृवःसंख्यादिशुपुरुषयोविधीयमानोऽन्यत्रत्रयाप्रोतीविनिवनेहिद्याविकरति
मेणापाः मैवस्मासंख्यात्वसुनापरहृदि: स्याद्दीरित स्युपर्दरीवेस्याहीरित स्यनुवर्वनाराहीपयम्तुकापान्न नमधीपरस्येनेनपस्योहीनिया
र्तनस्यनुणभावः। वहीमर्दति मासारवपत्वकालद्वारानहुनिमिनात्रोणकालेयवोगमान्येणेनिमावः। मिस्यासंख्येयपरिकालेसंख्येयववर्षे
मानस्यंत्यासाविनः कालापिवापिनमपपत्र्यविनिमावः चार्यंसानिकरति। मिव्याषाः प्रस्यकोविधीयमानानन्तरस्यानयाप्रोति संख्यापूरे एप·
परानांयेवयाव्वेनतरकाविधिविधियाने णागतानायधर्षनि। पराणारेप्काणोनोवानिककाव्यवनानमात्तुः तरस्यपरिमाणामितिपोणावि ४

भाग: कर्वेव्यरस्मृतं पश्यति ज्ञानमिधानादिरिनिमहिरमणोवारयोरनिविषयेकालेवर्तनेयणारपलाहतौ संख्येयेपत्तुमेनास्मोरुगुलक्षणामनो यद्वेनक्षर्तनिमु
केतेषंकाननाद्यन्नोकेवत्रंवनम। संख्यापानीकिंनवापिताणविकुवनाहातिमेवन्नासंनेत्रेयपद्याराहीनाप्तुअनेनोयेनविविध्यिति स्माणाविहितो
मानिहृताणोमरत्यारोनिविस्रोपायं पयस्वानारस्यप्रनुनता हिनरविनिरनोमनिहकेणेनोनेमंवस्मृत्यह॥ ॥ रस्मुपाव्यापनात्वरपुत्रकेण्यरहकनेयन्न्हाप्रा
ण्वरायेदंचमस्यपदाणामान्द्रकं॥ ❁ ॥ पंचि॥ ॥ दूर्मोविसासरपरति संख्येपंविनानंपयत्तलनारिस्मापात्पाहीः पंकिप्ताद्रसुशेविदेषेपमलेमेपादि
शेषेपरहतेनेवावधपाणशोनुमाणाणाच्यवनेतेरनिननपाणीमापनेमविवसारपद्विवाईनेयलक्षणायाविक्षकान्त्रणापार्थनुगुणंमापमपलेषः पावकालिनकारनिय
क्रनिमपयपक्रणागणाणाणि विनायः सहरचेत्रावक्षिणामानार्थः नमनुस्येणाणाणाः नेनविधानमनकहाणिमनपारस्यर्थः मिसारयरति स्वयुग्रकहानिनमेपांक
स्मात्रविनापनेवनुस्माः प्रस्यपसवानुपानानारनिप्यत्रास्यचयन्नानिनाभावानसपपनेमोर्हकस्मारेपात्रमवानिलोकेकेवलानांप्रयोगास्योनाव धना
सूमन्नावहानेविनमारिमारविनाहित्वचकेवलानायवाणाणान विविविनिपानानपोद्यवंधेरापत्राणपदाणिरं संनेनमनुराणोः नुर्मापानेनाविविधयेकनम
पुराय: पुणोस्मुरपथायनुपींपनेनविशयानमा। कानसहानिनिमरुकनिषयमानिशेषाविधपः संज्ञः। पकाल्तहंतुनरहडीनेनमहानोविनानापाक्षसंख्या
विधिनामोन कः प्रत्ययार्थरति नोकेविहारापारीनांसंख्यायांसंख्येयेचपयोगोरश्यतेतत्पनौकिकार्थानपाणंकेप्रत्ययार्थमा। विष्यमानुत्यापिपूर्वमत्र्याख्या
नेक्षमानरस्यर्थः इमितृमरति चयनकिपापाम्पानिमुख्यत्रानिपारंपितृपस्तार्थमहीनानावेवेहविवर्तितेनमनुकरीभिमार्थकिपापाकल्पिमस्यास्यनेपरते योगाय
रुनंविहाराविनिविहाणुनिनाणकंख्यपवारिचनरस्यर्थः। समपुरायेचनिपातसमानेनाहीपकमवपवानामिपानानमिसमिनावेणशनिवयस्यपोनिपा

कै॰ ५
१२
[illegible]

[illegible]

१२

[illegible]

२४

[illegible]

२५

दे॰प॰
१२

[illegible]

रा॰
१२

[illegible]

कै. ५
१४

[illegible]

[illegible]

५१=

[illegible]

32

[illegible]

33

कै॰५ तापकात्समस्यन्तयाने चाधिकाराणसमस्यन्ताद्देत्यनुवर्ततिः स्यात एवंतर्हि तेनैवाणकरत्त्वपचहोणा अपित्यपकाराधिकायः नबेकेनसमवेगालमतत्पणविहि
१० तपचहो समस्यन्ताद्वहितिधीयतेदितोपेनविध्वासुरपेतिनत्य सत्याच्चेचेत्यिसमचयतिधीयते सम्मसाचहोपातावेयदेतितस्य यतेनपातिसमस्यतेनसमहा विभाषा
विकाराणाचपर्वचत्वाचयते नत्वहं किमर्थमिति रहाकिमात्वहताम्तुवर्ततेनेपहितो पायासार्वहाताम्कर्मीति पावयानांतविधीयतोसमासहितरतेनाप
तायपदहितेहमातत्वहदतेनेप्राप्रमणत्वहर्तमानहिः तहणकानुत्यनवर्तनरदिप्तसेणवतिः निहः एणानमपर्हितिहुवपिसारोकिपानुवर्तमानमारस्यपेनतमाभावात
यतहत्रमसमेसाताचत्रुपिनवत्रत्वेचेतिमिहोवति: तेनतत्त्वमिसेतत्तुवोरकेनोपतसणणावोपार्श्व हहत्तीहिणानयाद्दर्तेनाणतेनिमेराभावानतपेरतितेवात्म
रत्तपाभावारप्याचोविनिसेनविधीयते आद्यापिपातनेतप्रतिहाचेपरपुपानमर्गाः प्यारपलरहानीत्रयानांणातामपमानान्णनितिमिहोवतिरितिपत्तः नि
सिद्धमीति पराणतराहः सामान्यवचनः प्रतिहविशेपवितवोत्यानतुरपंचवंतेरशुशिनितरासारअपानावाहतेष्मानिः तथ्याविहितेरहणनहत्वपु
रिनिहतमहलमपर्हितिहितत्रमनिसर्हणाणमानेनत्तुमारपरं अशोमाहाणामिति हितीयानत्वाऽसमासार्थस्यात्यनोहिपाकिपातस्यामिसर्थः अहेति
कर्तरीतिस्त्वदेतः कर्त्रोमिकिपातरपेक्षत्वारिकारस्थयीः त्रिपिहितवत्त्वात्वानरमितिविशिनस्यार्थस्यान्यपोपनिशत्युवर्धेवत्तावानेपुत्रपारानेननिशुपन
मिसर्थः पराणहः किंचनहतंत्रमसिहपेवात्यनिहःअर्थपुतनुपारीपेताणानानेनतरहीतिहःतेनत्वाणानामिति नराथैवेरतनतःतपराणेकमेवववत्त
वस्पाभेरपोकल्यितमेरपपशानोपेपत्वेनविवक्षतेनरानार्थोनेनपोगेनत्सवायुरवनुसहस्यापिधपोगोरहपते गोतेनतुपराणापुक्यतेवैपाकाणा एप
रवोपेवेपाकाणात्वेतत्त्वनिवर्त्तयतुमत्स्वितितपातरहणात्त्वत्वेपेति उपसर्गाः अर्थपहणमिति धारोविशेषप्यात्वरीचल्प्यनतरनेपापवः धातुवं ९

पाहत्रितनवार्थग्रहणवंतोणार्थस्यपहणत्वस्यारिति पान्चः पेनाधिस्यपेणनवः तमेवाविपान्तुमाह अर्थकार्यमितिनहितेवनितत्रस्यपस्यतदीप्यत्य
पपतरमितपमर्थाद्वाद्वचहोनेर्थस्यानुधिपमन्तरस्यर्थः अथवाधातुवैचारः धारेकार्यमतसेकर्थपपस्थ अत्रापदलोपइति गम्यमानार्थत्वा
दयपोगस्यवाहस्यलोपः धातुरूतरतिधातुरूपेण्तरेचधानर्थन्नमते किपाकतोर्थध्वापिपन्तरस्यर्थः क्रियपाकात्तकंकर्माविरिपपदेशापुर्के
क्रियतेकिपापेतत्वात् कर्मादिरिपपदेशस्यवरीत्याश्चपाचायमर्थोपरत्यते धातुर्विलर्थः क्रियाःर्थः यपोजनंतेपपत्समावनमतस्मिन्नतेमाना
रुपसर्गोतस्तोचनिपत्यपोहत्रितिपुपेचोपसर्गः क्रियाविशेषविशिष्टत्रहत्यानेत्वरुचोवनेतरतिनमार्थे विधीपमानमस्यनेनस्यतुवाचिता
रेन्वर्थसंतानिसानारलिंगसंस्यस्यविधीपमानत्वस्यपंतताननवन्नतेसाधनमाहेनात्रपासताक्षारोहस्येचिवतिने इहनाम्नहतरतिपुलमत्र
नपुंसकपसंगेहाहसवनुपर्यस्यानमिति चनितस्यपेविधीपमानरस्यर्थः इमौनत्तत्रनातितिमात्रवनाधेर्याताम्नाणेमपेसपत्तिविरी
पादिधीपमानोपक्रतिसामासाहिधीपमानस्यमर्हस्यपस्यपस्यमर्हत्वयंपुमतत्रनौनावाचकौतनौपर्थवनितरुपसंख्यापनेनेनवोपसस्या
नेतविशिष्टार्थविषपेणार्थाहोसाचकात्येनमतहतेनाचेतेनोणपेतमितितहुपुमास्याविनितपोगोवमूर्हेनमववत्रेतरस्यसार्थसपुत्र
रितितापकमिसर्थः तत्र शावचनेवेमिः अनपार्थात्समावकाद्यपोर्न्तत्रवातपसंख्यानविहितात्पाविशिष्टार्थविषपात्पात्तनस्या
वाधः स्यात अपवारसमावेशार्हिति शाहहः एषोकवनमात्रस्पर्थोवावचनेनकर्तव्यअपवारसमावेशास्मिहत्वादिस्यर्थः पपाप

कै·५ [illegible]

१८ [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] सप·

[illegible] १८

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

५१

कै०५ णगुणिनोत्तीतिमहमोधि‍ह्मतोपमिस्यमिकंवंचेमनोकनिकृतेनयेरसेवंसुमस्पगमानगुणानुवंचेस्योतुगिमितुत्त्विन्वानमहालेणामेरेनेवगुणिनोपिचनं
१० मनुजेभेरेकम्बामतनयोस्वत्रितित्वामपनेचमस्पमिवरितुमसंवधातसतोमावसस्तैतिलामाविवन्नावप्रमपः वहिमदुगुमन्नामंवेवृत्थमिचारतीतित
त्रमितंवानंपत्राणामंवचेवमसपोन्तनृकुत्पपोनमंवेवसकरोविनकन्नमरपतोणनजस्मन्नाह: त्वाधपेमिवन्नरोनमनः संनवचेनमपोनुक्कं
ौमत्यात्मंचेवपराथेपुनिसमनवापिनोयारम्हीनिहेतुम्नचैनमावुमसपवाम्यानगुमस्यसपोनसंवधः मपवापान्यः ॥ अव [illegible] तिनमा
तिहेहप्रत्ततिमपरापेक्रनापिसारोमेतापस्त्रपेनंतिमथ्यतिपसपो: त्येतुमतासंत्रिसंवेधरसान्हः किंपुनरितिमक्रतिसमपार्थपोर्थरयनि
पसथः प्रश्नः ॥ तास्थमर्गोति एतचोपततांणपाश्वपसपमहेममपेरकामनासारे [illegible] गिमनेनामिपतनाहिरोथमसर्वनामाधमसस्यवृत्यमसरम्प
नेमनतमपनरक्रमवानिपधातारस्पद्माहिना: संमानितेगुणाएवमस्योपिनास्यारिर्विम्योगुणारनिकिंपुनामपरिमेराव्यानिदेगुणमागणमक्षः॥
पमिनितानिकमेरापेरविंनावाहाणाणनोकमेसिहुंपेरमात्रिसमपुत्पार्थश्चावांपणमवहुवापिनरस्पर्थ: [illegible] तिनमसरमधिनेरेनोकेमेरस
वृहारस्पनामाजिततनेमेरनिश्चपोनक्षणरिमसोकेणारवंपमनेनापवन्मसेरपारिमविवेराम्ज्ञेपराहिमवहानंमपोः [illegible] तिनपन
कितितपामासपरसस्यानवमवनारमतनन्विश्चपोपक्षरनिमावः पर्णहातेनपानसिजि चढ्हावानिपक्ससपर्थ: एतेनमाणानंपपणाणमवधानेन
रेमस्पवधानस्यानुपनक्षितन्नणामाप्नाव: पनिपानिमः नमुवपवधिमागानतंसोगानिमिवितावधविहिसमथपविनाणारंसुपनेनमः सानहान्नेन एव०
सुंपत्तक्षितत्तणाधनस्पमहेतानुपलेमारसमन्निसुपोनुक्त्ननामानाप्यमितिपधाधिगुणामानिकेकृरस्थवारिमि:ममतरअयापाण्यं ३ १०

समपत्रपवनंतरपाधान्तेवनमसमपविन्नतामवाराथिंतेकनपम्पपेमारानतमयापिकमसेतिवपनितपंचेवमिनानितिपधानीपानुपानोपमाधः पमपुतापनायि
नेपविमिमम्पनतत्रकिंकानुपानमपवानाधानवनोहरपमनुपनमयपमप्पते [illegible] मपन्मितानाविनितिपमकानवमानानितो पानिमानिमेकनराको
नमवनि तेपधानारितापुपवपापचपधरकेतोरेहापिपेणपनवेवोसमपवितकनपन्पसानारीनापेक्रापवन्पापर [illegible] नानादेमोपमेरेवरर्क
नातुपवपापवपानुपानोमेथैनिवाणाणितिनानितपहेकोरेणनपापिमिमन्नारीनापुपनम्पारिसारीनोरेहापनपापापमतुमानेकोमानवनुमा
नरुहित तन्तुमीपनेमेनमसमुमानपहेनेहेतुवपनेमपनरविनयेप्रोक्षुपः पामानंपमोथमरत्वेक्रतिपाणामारमिपारः पर्णवात्ह: पार्णमरस्य
मेवतुमपत्तुपार्णमिनेनापण्णस्याननुनामोनावप्पनसनोंपवनमेरानान्नेमिसपरमपनापिक्लांगारसंपिमिनपादेलमिवित्रक्रसमपिहि
विशेषवर्तनेन्तुनामपनापोनमणनसापमेरस्पर्थ: पहजवेनिमाहाविः नेवमाचेपाप्तिकार्पणर्मः मपसर्णविमिविधानानंपिनि म्ककाप्रुहिमर्ने
मतनिपमर्थ: पविरुपापानेवमेनामलकाविनुहि: सामरापुमेरपरिविनानारहवकपारिपारुर्तवानुनरेवरेपामनकाचिनिपर्यमिनाममपेनेमपाने
कोनिवाभिवाकाप्रुहुमपिमन्नमारमिनवायवेरवापननपाकनवाप्रसनेपेरअविनांनेकेकिनम्मेनरपमपन्निमापमेपोकेपेनुपाके
नत्रपाप्रुपमेपेरपहेरप्रविननावमपसर्वेदप्यानेमवान्नपाकेतिनम्मेनेरअमेरपिनानेकनानानिमपमपनुनाभमेपोणाके। जानेनेपमानारेस्पमनो
नानिमेपनोण्डमपितापान्तुपायानरवेसेपनेणनापुपनेमाणावाप्तुमपसपदावानिप्नुपः अवर्पमिमिपववाहितापूमपसपरेणपरेवन्नुपानिपापिनेके
रवेपमिप्रुपिमर्थ: मापांतरावरनिवंहपमेनापन्नेआप्रविपनानिवंराव: सपिपुक्लेवरंतमिवरन गुणानापाकृपेहमपिमस्पर्थ: किमिपनेतिपणपुणा

५१:

श्री०५ ष्पभावादित्याहिनाणगुणानव्येतेस्मार्थः द्विगुणाद्गुणितिविधपदर्शनपात्वेनेत्यन्नयाशानुपपद्यमानस्यपदानतागैगुणीकरणस्यसंभवः कथंपुनर्कस्या
२० द्गुणाराहेपविनिकर्षिवनुपाः नेष्वरोधोगणनाहेपविनिजवापनर्थः पत्नेयंगुणनकर्त्रेन्यरूर्यः मनेत्प्रपद्यगुणानाभावात्यानियातेनियतेत्यम
वनिवत्सेनवेविधगुणगुणस्यवारूपदर्शितिविधिनव्यापारानात् चार्थेयेनि एतैकविवेधमर्थे(स्यिधिस्यर्थः विगुणानव्यापनविधिः परकर्षसंहिता
तेनगणावपदत्रपयोगानव्यवांगुणाः परविहेरगुणः परकर्षपाव्यापी द्विगुणानवीनरस्यअनेनसंहितागुणीनाद्ववौगुणानांविधिनेवेरनामद्विनेवेरान
पदरानिवावीपानेद्विगुणानवीनरंजितेनअतेनअपनकमवेरावेकम्याप्यपनम्यद्विगुणानामावापर्पविकमपावेपराद्धस्याविकंवनजितवापिव
कितःसाम्येपपत्तिः गुणनानंपरेनरस्यवापिनेनसम्पादयेयुक्तिनमनमानेरेवावपदनानगुणाउभ्यत्रेनवारैनारेशावपदनस्यपदवानेगुणान
तावपविनत्वापिपदहापनपनपदप्रात्मानिरेरुः गुणनानपेवास्यगरस्यारावेविज्ञास्यानदिवाशिगुणानमव्यरापेकरेनवावावीगुणनारः
युक्तिनव्यावाग्यमानंयवेवविनिपदहिगुणानव्यमितारेपपाननेः वपदवप्रमाणनन्यावेनिवयुक्तिनरनिरर्थकिन्पापांपदवांपत्नमपविधि
स्तर्थःमरितावरितिपुक्तिनत्साप्यानापेप्रपेवनतमानकर्मः पुनस्तुगणावनविरर्थःमरेवपदरानसर्वार्थगणनस्यव्यमानेरूर्विनवंसगाघस्य ६
गुणानाभावादित्यायुधिनमप्राप्यमानेवेरदयनिशुक्तादिविधिनिपदस्यशुक्लादिनिवृत्तिकरणैनातगुणानाववनाःशुक्लादपःपरस्यच
कन्यमिसारोगुणवनननाहिरवसयोरपयनेनवगुणेवर्त्तमानान्नेयनगुणएवपदर्शितिविधिनयिवृत्तिविपत्वापवः गुणसमवायिनिनुसाप एप॰
ष्पवनपदयः किंतुपदस्यशुक्लादिविपरेनवेवानावयुगाः वर्तमानवादिजितेनवर्त्तितव्याप्यर्थः वर्त्तायितमानिवर्त्तनपपार्थः पहत्य २०

४०

यत्यमितिरूपसपार्यमानावादित्यर्थः नपनर्हेतारपद्रानेनेविनाविमानवदनालम्योनानेपरस्यापवंसंभवः(रुक्मवारूमितिविदिपनाविपुरूविस
र्थःगुणंवेजिनानिनहणांपनेरस्पवयवरनानेपस्यादृस्यदवनाव्यानानेपहरविनिविधेस्तपः श्वारस्यानमत्रलेपरनिहतारपोनानिन
दनोमेदविवहतांदस्यपानः नहिपदावस्यसुरूरनिअमिरोकोरस्पनेनयावनरएनारजितवगुणारस्यपोर्थनिरेकर्त्रमित्सवमप्रवव
गानिरतसर्वांगुणानेपःविधादिधिनिमिधयारपोपरस्तवारपदर्थांनन्तकिंवितमहत्तिनिविध्यपेतचेपरपेछावहोनपदनेनानमेनरूता
विनिःद्विपयनरुवमनगणक्रियारहिनारस्यवाण्यवादयवनमानस्यदिशवारस्यगुणक्रियापदवक्तिनिविधविस्यर्थः कार्थेविनकर
विनिवपारिपकवेचित्रहरस्यपाडतस्त्वोर्थकस्यस्यप्राररूपमर्थद्यापपहिस्रारविनिवितानतिनेवेवःक्रियेनेनःशरस्वरूपानगाय
यादित्याशरस्यार्थनयोगानर्थेनदारस्तदेयंविज्ञानोनस्यपरस्यर्थः अपेलरत्नन्त्रिस्यानविनाशातकोपागणनवस्त्राणेपविद्वरत्रमसमवाचि
नेमानिवृत्तिमिपदर्शनारवत्यातरेविमसप्तयावरिरस्तारविनसभिनावसपतमयापनेनस्यागसमयःअदितिपर्कतनानातिगुणाद्यमनहणा
र्थोविधापिप्योगवादितिपःवाराग्यवगुणानाम्यात्तारिगुणमयःरदननुहारामिश्रीपिप्यःपर्दोकेर्योवार्थापिनिनहतस्यर्थेपदरेवमवाच्य
सपार्थीभवापेनोकिकरूपःक्रियेविरितिगावहास्त्रपनामार्थमनदेरह्रूति यकेनेनिपदवनाविनावाः वानापन्ततेस्तनिवक्रमपितिकि
नेपिराःहरप्पामितिसनचाहिरवेवोवाकरहृतिनिपनिरूपःस्वनरूरणमावेनोपानन्नवक्षपपादःशुक्लन्वद्धिनिसृतकृमर्यात्मगु
णेवर्त्तमानस्यभावेगुणस्वपवांविधानापानमयाद्धिमिनिपरान्तकुहारःस्वकित्रर्थोगुणनन्तरणेपयतिप्रवर्त्तनस्यर्थः रूपनुवर्त्तमान

४१

जै॰५ स्वस्त्रकरूपस्यगुणोभावकत्वाणोज्ञरूपस्यचैतन्तेष्वानस्यनात्मिभीवो ग्रनयत्रपत्ररूपत्वंवंवस्त्वारितिवोद्धव्यंयेनार्थैनेतिशब्दान्तोवार्थाद्याख्यानेनभवं
२१ सिनत्रज्ञानकलेनम्पत्तेज्ञस्पर्थः ना त्वोर्थः ग्रहस्पतत्तेकृणाणतेनेतिवसित्रेतोर्थस्वपत्नापतारूपयोगाद्वयनात्मर्थमक्रगणतेनत्रेपतमर्थरतेमयत्रो
स्त्रिमाणिमेवेशायपमाद्रितस्येत्तेनेपत्सात्मनरतितिमित्रात्मेनार्थैनमयुक्तनेत्तोर्थकोपापहतिनितिमित्रनत्पाकेवेधीतपूर्थः पनेनयक्तनिदयमपायर्थे
णोत्समंवेषोरतिन्तः वैवपमयेतेति अपमत्रशहार्थतंवेधीत्रस्यमार्थोनिर्दिष्टतेनमनुपत्रदंवेधीमर्थः अत्रोग्रत्वंषुरेत्रांमपवारितिपद्रहस्तंवाचि
त्वेपत्सपार्थपतेनोपपपतेकपामारितिद्रोनाणणायंस्वात तनः शग्रहार्थेमंवेत्ति नंयमपार्थमार्थायनेरद्दनुगतहस्पानरर्थमेवस्पावकंवेत्रेम
पवानतत्रहानिनीकामयाणनयक्रलिनात्थोपनेयथाहिमुक्तमपरयमपुणोमावनत्हु गाहिमुक्तेदकंभवतिगोनमंकेवावाचोर्थंयएवस्तुके
गाहमापिदचेवत्रेमानमपुणोमार्थवः तक्षत्रात्रमपरयेपवत्रेमानत्रणोनयमयोत्रस्पमेचेममवेचावयेंपेनामात्तेयोगपवमितारोपवर्वत्रत्तगो
नापमात्थोमिषाणिनोपगणवत्पनात्थोमिवाणिनस्त्रदयमधर्मस्यहत्त्वावेपुगपद्यायेनपत्सपद्माचत्रहाराभित्रवाणिमापद्रौकमपवनावेयम
पः तत्रवर्यमनाारितिपमपगुणमस्मामावारितिवापहात्मर्थैमावारतिवेसार्थः अत्रपिवानारितिनिर्हितोनमपत्वतमिमारानुक्ते मित्राणापवगाम
नेकिंतुमामावारीमर्थेनवमव्रमनेनेतिकाणणलापवेनचपुत्तेनेत्रमावश्यरेनतामारिकेत्रथमानेवाथ्यमंवेत्रिमित्रहरूपंवंवधिनिग्रपर्थात्रमापारद
व्याहिवाकिक पतहाभिपाणिनेषाभ्रक्तारेत्यनतनारपरनिशिष्टतेत्रनत्याभिति ग्रवाह्यपगास्मावरतिपुगपतपोवनेनत्रर्थमेवेधवित्तमापा रामः
परिपानालनत्नोः क्रतयोनेतमपाकः पारत्रराप्यपरत्रपरमक्रनिशोगापुरामंक पमयेनेनम्मापामात्नुलयमयपपमपपर्वाणत्रोरांत्तपरमव २१

नितत्नित्नितत्रो णमयोरात्मिमितमरचैरवेत्रिवर्तितेयेत्रश्वाश्वीपनेपावत्नात्राखणवहरनिश्रमपार्थस्वमावाग्गानवात्सणार्थमपनरत्रावेपेतलारमाम
श्यरेरमवानमपावेष्ट्तेमस्यहस्पणतः पुत्रपरस्परारावित्रहस्यणावोनत्रनेत्नो मेतेताः श्रवानमवेतितत्रापरार्थमवानत्नावानमपत्रयपस्पपणागतपुत्र
वोर्भिवपरमिषयानमपापेतत्तेपिरतिमेवनिलवेपावपंपेतमाणप्यापित्रात्स्यणाय्यनत्रपामोभवत्रीतमर्थः इर्हतहिनिस्पापेनेवपर्थनतमपावे
मिरेत्वतर्थामितिवत्रनेनिषमार्थैत्ततनेत्रवक्रतेयायोः पर्हेतनमयामोनाम्यमानवपमपरहमोभावपमपपः याक्रमर्नतिपत्वात्क्रमपामाः याय
म्यानिपपायेनत्रपनेनचावमाते तनपत्समितिशहताराव्येमिपारेनमनसोभवत्त्वःगोत्र्मर्थंमिपारोचनन्ताः प्रक्रतत्तनेनक्रेरपावाद्रत्रापरहदिमि
मतिपरिनुपर्वतेनत्रमपात्नः स्पातत्रतेनत्रमर्वहीरितिश्रतिवेयानयत्नोः सवमार गोत्रामिथारितिभिवेत्रवांकेरमीतिक्तेरेत्रिवपमेक्रविरमजैनतलो
पद्मावत्रमपामः कथंचित्नुविपर्थयः अगोनित्याथेतिश्रपपात्पयद्वात्नेमपाजेमतिनत्रहोभवंतितम्वैरिदमिति अत्रांर्हतनत्रममाराभावत्रमपपेपुग
पत्माविः नस्यमेतमपात्रमावर्षितत्रमामपक्रतेनसमपाषार्थोनामंपनगतेवत्त अतेनद्रावपमेत्नात्रात्तिअमचुःपत्रमारमकोवपाप्रमितिर्नितांर्थनरपरा
मवमितिज्ञापराध्मपपनुलमारमावयपापालिपक्षुर्मथ्यवाभिवितत्रनमसुरहीमावयमपपः पत्रावनमामासोविनापिवाक्रेरमीतिवचनेनसिद्धानेन
पत्रोयावरतिभावमपन नत्तवेवानपत्रोरमेवेवानत अत्रातन्नात्रा वत्रमाणोहितोपविहितोत्नतनेतोमावावित्वाततोगुणावनवानारितिः कर्माणिचप
यामानिर्षितिनमंत्रकिमर्थश्वक्ता रतितिवसमाणोभित्तायः अयंततेनोक्रलात्राधिकारेर्वमिहलानतत्रमेवकान्यात्रांजिमेनेत्तरमित्तुणन
वत्रारिपः कर्माणिचपवानामात्रामितिनत्वंकिमर्थंश्वकाररतिवसमाणोभिप्राय ः अयमत्रतोक्तत्राधिकारेर्वमिहलानतत्रमेवकस्पा

कै॰ ५ सिद्धंतेनरलिपुरुषत्वकारिष्ठ कर्म्मणिविधानार्थंनारम्भ्रइत्येवकारेणमंसिद्धिर्म्मंसिद्धिम्प्राप्तस्तदोपस्थानेनोक्तमतोतत्त्वज्ञानानिश्चितमयुक्तमर्थकर्त्तव्यंकिंचा
२२ तत्स्यप्रियमाचेत्यनमोतुत्वापारब्रह्मनिर्दृतनिराकृतोपकारपर्यन्नेंदृश्यमात्राकांसत्वानतत्वमेवापिप्रसंबंधानवयोगापरिकरणायामात्राद्वावैविधानाराकांतापा
तथापितान्यथाकर्तृणामर्थंगति तस्यपरिच्छिन्नवेदानम्पुररागाररविधानार्निर्दृतोगर्थकःस्यानवकृतनाधिविश्विवेदपर्यवेणकर्त्तव्यापारानव्यानर्थकारेणया
कांतत्वानरकृतेलत्वनल्लावपेक्षितेनेतरत्यर्थः अपवादसमाप्तिविरोधार्थमिति नव्यसमाप्तेवेशार्थविषयार्थः पापमकाशतत्वापयद्युयारनापवत्समाणप
वारसमाप्तेवेशार्थंतत्वपुरुषमत्वतरव्यपेक्षितावनत्वाद्यमावेशार्थंतविद्वाप्येनेत्र नमिवृत्तपञ्चनिविधिमिति अपस्तिवकाशेणकृत्वारर्थंतनलेनवनतरस्यपथे
वार्थःस्याहितिकर्म्मणेपवगुणत्वनारिव्यक्तनलोभिविधिःस्यादत्तनपवादेनमाप्तेवेश्चः उपादानतमेतिभिवतीतिभावः वेतरत्नतित्तिज्ञानापाःपञ्चतपसा
ध्यात्मनतेनोपचनरनितितापपानेनसत्वार्थविहेतपवादेनसमाप्तेवेशः ज्ञानापाःपञ्चतपरतिपणानवस्यआयुपलारिवकृतनपः गोष्यवेनितकर्म्मणोभिनावः
श्वेतेनमत्वार्थोज्ञानात्मनः पनश्चेत्यनरतिश्चेननवृत्तारस्मवपोनत्वाख्याप्तेपतोविशेषणकोनेर्थवेरमंसत्वयोगायमनत्वाविवप्रतिलादिर्मिधृताति
तोनतेपिप्रख्यायात्वानाविरेवपर्यन्तःशरीःनच्चाकर्म्मणितिनतेरभिनार्थेश्चुपेरेनेत्यर्थः ज्ञानापेश्चाश्चभिमातीनद्रवचनेकर्म्मणाणकपेश्चाश्चयव
स्पष्णाणत्वानन्धपपर्यःपपवरिभपस्ःपक्वतपनज्ञापीधेनेतराअपवादेसमाप्तेवेशः सिद्धातिपतिपरमकार्थेनारपपावनवर्णगावबनारिपानु
कर्म्मणितनलोविंधांनेनसिद्धतिनस्मादवच्छिमदर्थपापहेणकर्म्मणितलनेलोमद्वेणविवीयेनेवकारणानुभावेअपवादेसमाप्तेवेशंते गप॰
पनवोच्चिनेरति पादेविशेषपकृतिष्पोःपवादेःपमकत्वाथाविरपर्थःपनस्पीतिअर्थान्वप्रकृतीथ्याद्विशेषणावधिमतेनापेतृत्वानत्वविवौ २२
न्निवानपमत्त्वपीपयोगानुतनलोपवादेवौधःस्यात पनरपिनानीति ज्ञानानपकृतीमावीअपेसत्वनतौविधिपपानावपवा
दविधिपेकर्म्मणितत्वविप्यत॥

४४

गत्वार्थत्वकालोपेस्यर्थःकेचित्नुपानिपरिकल्पनामार्गनकर्म्मणितत्वनत्वविरुतीभाष्यनगद्याख्यावत्नतेनतत्त्वःपक्षेचबकणितिविशेषपवत्वंत्वक्रपर्यायस्य
पारानानपकृतेसतेरागात्मस्येवुत्वापोपत्वात् तस्माद्गुणत्वत्वेनसतः पक्षोतिपात्स्वाद्याविशेषपकृतस्य नाम्यापत्यकृतिम्यः कर्म्मणितनतेभवतः
आपारप्राप्तमपानेमीचकर्म्माधिकारणभावेनुपात्कारेनम्मानतस्पारर्थंपाःपकृतपलाभ्यःपर्धुमतेगणनुद्यापानिपरिकल्पनाचादिर्मितिहन्नःपमा
प्त्तेनिपकृतिनिविशेषानत्वनत्वनेगापातृभवनात्मपरिवर्थपुविधीपपानेतत्वनतोत्वोचमोपातुनरनिनहिन्नयोतनतेरणामेनेयाभवकारिसमतदुपारा
नादुन्नेतत्वानात्विपापेनेभवतीःनव्याख्यानन्तेतिमेववकस्यादत्पर्याद्दितृन्तानन्नांपरिसरिहितिनिगात्वपाजं पनरुद्धे॥ भकृस्यापपतिनिपतितेव्यस्या
नुपारुणनारुनत्व॥ योसुन्वतनौःपनिपेत्वमानिपशुत्वनायश्चः ज्ञानार्थरेवीपश्चारत्ननतीतिचनेनाम्पविमिक्वीनवेनवेतनिपेयोनिपञ्चनेत्राय
पनिपेचरतिअधिकारारपमत्वेतितिपात्रःपीणतिनापर्वनिपस्याहिरपदनिर्पणाणपुरेचपरिनाथःपत्रनहतिमनवोपलतलंशहपनेतयपवा
दिव्योणरगत्वासत्वपुरत्वानपोपत्वानपद्पोजपाहुनिर्मतेःसत्वेनेमत्वहोजनपत्रपार्यतत्वयपतंगःपपेनाववरिनि पुत्रपरेशेपपोतनापावातप
संतमअप्पापानःपानिपेवोविशेपःमस्योनाआनुवर्णम्पतेसंवतर्हीनिपत्रपरेशेपनिपयाधिकाणिमापारगनारिपनिनारीनुपविप्रनितिवो
विताधनेनपत्तरत्नविद्यपानाम्पंगानानन्नंपनिपेपेनकृतनत्वासोनत्वपहेनवकृबीहेत्यपदोचनेनतुवपानपसपनिवानंतापपनीनिय
दैःपतःअनियःरत्नेनतत्वांतत्वंनहीनिपंगणाभवानपनिपेयोनकर्तत्वःकृतनतुज्ञापपानिपञानिविपपत्रलोगावयसपोनपावेनिसवानिम
वनिनरवोभिवरतिःअवाहिपकृतसर्वपनननुपेरातानरूसोपेहनारमापणारिपनिनत्वपायोमनितापकानभ्यकतपापशिवेतिनतपडेसनत

४५

कै.५ वषमयस्यासनानरवं विपरुदशस्यावर्त्तेनिनदिषपमेवनापन्नपात्र्वीपतेमनतेनोनुरूतेन न्यपापेमवनोननुमापेतारू नापवसपविषयत्वानतापन
२६ मपरपमिविबतेम्पोनदिनरत्यारीपमिपेवापेतगणमहिमानलनोमनः पामसंमापापर्थनहिमानमेनेराप्रक्रियावन्मनुपपन्नं नतक्रियमां
मामवेननवेनवाहितेननर्थापेनादवर्गानिनापपानि नरेवंमनुभेननम्याज्यात नननत्संनन्मपामवेनमनिरगंनिवनार्थनानिपनाशंचनुरिम्
लुननमेपेतेभ्योऽनभिवानातस्मात्तनभवनिरूतेनुनन्मपामेवासाम्यर्हरूतिगणानानस्मानिमसानतुर्ध्वविसानरिमवनिपच्याननषापच्याध्यवेनःपर्य
पंणमेननमत्रंविवनामेरेनरूपरूपसिद्धिप्रमाणाभावान्नकोणमन्याद्यायमनेपरापर्षभावविवनापरवानलयजिवेपविवनानलाप्याप्याननच्च प्रपत्याप्
पविनिमवनिपर्वनुपनिषेपविवनापापापच्यानव्यापच्याधुपविनिमवनिमयवर्गनरमानउपभिन्यः केवलंपासिपरिकंनपरेनर्गविनियमनावेननर्थो
ननपानेकतेनननोपनन: नपरार्थनोनमननुत्पन्नपानोनहिनापनन्मवानरमारोपनोक्रतापकात्मननः धांपेलतेविपर्षेपमपः पच्चात्तनन्मपा
मः स्वपारवममानप्यक्रमेहेरापननिति अन्युविपारानुनलुरूपारिपंनारिनिरप्मननभ्यागण अन्यौ चमनौ चापिति ननः पुत्रीपुनिरसेपरम्पा
रहिकनपरगणनिसंनपुरूभ्यानरत्यारोपापेतानन्पलुमेकोवाचोत्वापिम्यारिपर्वानिनरेवंमने: विप्रनुपन्यानान्नावानेनवासररूवोनवपानकविरावनि
पेवपोपेणपदिवनापांनापकानननर्थापेचानेविपर्षपम्यापानिप्रानपमपः पच्चात्तन्मपामः नननोनुरूतेनन्मपामिवकविनरप्षभावविवना
रूविरूपेविपेवांवविवनासांप्यारिः ॥ ॥मापवननमिनिनिरूपणानोविमापः न्यायापरेवीपःपारिहानिवाक्यपपांति अणनस्मावेलाप्षेविनिपत्री एप.
नर्गापपरोरेविभापानन्नापपारेनग्नेउत्मनांगनपनरेनेपावानानुनानार्थत्वाद्विमापापाः दिशिंच पोमनेपप्पापापीवापानेत्यारपविकल्प २३

नरनमव्यार्थमेवणन्मावेनार्थपिद्वानवनं पुरा वानुर्वर्ण्योरीनामितिमनपंनेनाणांनाव कर्म्मसंबंधनिहम्पर्थमितिनित्यार्थएवकमन्नवमिवव्यारो
वर्णोव्याननुर्बर्णपचनुर्वर्णमेवनुवानुर्वण्यमधवावनलोविपात्प्वीतेविपाजनत्तणकल्पमलानारकन्यार्शतिक: सर्वमारोहणीत्युज्जयेलुकचनुर्वे
घणवनानुर्वर्षमनुद्योतकारेणकृतिगणानानुभ्यमरुहि: स्वहैतोनभुजिमपर्ह: पयेनानापामिनिनावचोहंछर: पनापर्यभिवापीस्वाहंगीतिविविल्क्यात
त्विपाप्रपुिभ्नः प्रयोगः नत्यारोविनीमैत्रीस्यारिमपुन्यते त्रिणा स्वपारेणः पामोनीतिपमेसनाणनोपमप्रवहीविवेपाव्यानिचहानात स्वधितिनानर्थ
केवलोमनेविधिसेपापीभावान्मपोननभावानतानरा नचाभमानर्थांरेनिमलोम्पमेसनुंमहणोवान्यतरस्यां ॥ ॥ हापनाअ॥ ॥पवलोपर्थांति
पराक्रकृतः योवमानोर्यवस्यपर्यनिमननराधिमलोपीपराजुवाकार्याधिपरवचनमितिरर्शनेनतरापशृहेनरूपेनित्यंपलसनेकेविनुपनोपव्युनिपाद:
॥ ॐ ॥ इत्युपाध्यायजनप्यरपुत्रकपाहरूनेमाप्पवरीपेथेवमस्याध्यापस्यप्रथमेपारेहितीयमाह्निकंपारसमाप्तम्॥ ॥ ॐ ॥ ॥ ॥ ॥
सामर्गो. किंभूपा नपताप्रकरणिमहाविभापपावाकोसिद्धिविभापापरणप्रकरणभावर्थमेवेनिभाव: इमाभंगवेनिनिनिविमापावाराभ्यावलोपात्ति:वि
भाषाग्रहणानुनिनमावाणुप्पपत्रक्लुः न्यासपर्यसानवेविधिनिपनावावेमावान्नमरनिवमेशरप्पपनः पुत्रतव्वाणाचमेशहेनतहमौउवाकाउव्येने स्व
पवाचमेनाहपचमितिपन्नकाराणनारजुकाणानविमितिस्याणजुनाचाःकारोणरमणशेभवतिचमणरोविपनेपेतुनेवाकेपुनेचमा: स्वथापारवा
कपोर्दुगीनिद्यमनुरू संवंधमनुवर्तिम्पनरानिधाम्यग्रहणेनसंवंधमनुरोनस्पनरस्यां: स्वथवानिवहानजनिसंवंधः धाम्यग्रहणसंवहमनुवर्तिम्

कौ०५
२५

[illegible] नर [illegible] स्मृ० २५ [illegible]

[illegible] मु [illegible]

कौं०५ रतिपञ्च·गोरः यर्वाद्दिरिति पोगना·रतः प्रागोः चम्पर्थ्यगानकर्म्य कोऽनिसप्रागवीनउच्यतेनत्वहत्रिविधवेतोपानरोगोपनर्थ्यतोवर्त्रते नत्वस्यादृगोचारुपोगरूःम
२५ र्पाराभिनिवीतिनिषप्यपीनावेदूख्येनिवरुतेवोनिपानत्वे॥ ॥कालोनन्यकोपीनेर्निन· कालानापानिमि यत्नोकनन्नापांशनोकृपचारुपोर्वत्या·यन
मार्थ्येनेमवर्तीतिभावः [illegible] पापञ्चच इतिनेलपुनारिकमित्यर्थः कञ्चापरतोप्रहतिलोकप्रसिद्धार्थीनुवारेनमानुनानात्वानार हेत्वा कार्य्यमानेया
तीनन्कोपीनगरुपोः यपोगारितिभावः नत्वहत्रिविधपेकालाकृपराशृनन्त्वभ्मिनुवपोकिपापांवर्त्रनेरतिगप्यमानार्थलारपयोगरवोढ्यापरस्येलोवः
कालापवेशनमितिभव्नयथागन्त्यायावारातिनुपकामनाकालानेवपवेघुपहेमीत्यर्थः कृपावनमाणावितिभवर कार्य्यनेनत्वपञ्चारनीपनानकृपावनतारणप
हेमीत्यर्थः [illegible]कार्यपोध्यलाचपुत्रपभिंगगपावकोपीनमुख्यानेनतनलाहत्वपोञ्चराकारनमपविकोपीनेच्यवबाष्यकार्यकारेककृतोतिः किंपासामान्यव
नः नेनारपथ्यनानव्हाहेतुरर्शननानत्वत्रपभिंगकोपीनमस्यत्वपनाचनराकारनम जानेनकिंवातेनामीति· वातरारलाचंममपवचनः तत्रपःसिप्न
नीवतिनव वातीनगहीननपनुत्रनेवानकवैणानीवतिनुपपुरनेनानकर्म्मणापत्रानीपशवेनमान्यमितिमञ्चः नानात्वानीपारतिमकनानीपनतत्रिपा
दिसंपुनितिकर्ण[illegible] आनिपनवचनपरत्वितिपनद्व्यापुथ्रनीतिवितिपनिषधः कनिषवनीकिनारतितनेमवः वातिनरापानेनवावर्व्यहितानीवतिनिनपुवृद्धिविमबं
नेमर्थः ज्ञानानांकर्म्मत्वनपवतिषादम्यानंवाचितनानणवतिनेपानेवान्यतनमीशतीनउच्यनेपतत्वपवनत्कर्म्मणानीवतिमनेयप्यर्थंहेर्यगवी किंति सप्त०
पामत्तरतिपकलितरेहानप्रञ्च·योगोरोरहमितिपलाशस्पयोगोरहःशहेनमवस्तुपेतिमपानःचरूपनानमितिरोहः [illegible] गौरमुग्ध २५

नेभ्यः पाठेनकालवस्मानासि· कसिपापनेनेनाविकृततवपागंधमेवपतेरेवंगवनीमुआनेरत्मादूः पचा कृतत्वेनकमायितिजिचनष्यामु्यनिर्निर्दिव्यवनावनस्वा
वृष्टापपद्यमानः कथंपुनानिनिरूकभित्यवधुपोमः संवंधः नेतनिर्दिष्टयोः मनुदायानिनभाविशुद्दनिर्दिष्टयोरित्यर्थः हेदृममतरसंमवेकनानेकरेयाउ
दर्शितमित्यवनीतिभावः पकमलनिर्दिश्यनानेकरेशानुवतिर्दिश्यनेतकयोगनिर्दिष्टानामपनितिमुखविकापतेत्कुर्ध्यवेकलावनविकेराभावाकास्या
रेकरेशानरबनिः हशविकापनेनुपपेरंवनातम्मनावितंवजितानेतनमपयदाहशात्मसन्निधानेयोगमानंत्तीमनरतिरोपापावः किंतनमहार्था
धर्म्मेनेतिनसहेतिरुप्तपपादौनिर्दिष्टाम्यमनेमकृतयंत्वमसपायीविषेषाणीयः नतः पनिप्तेवर्णपतिपेराहिद्धिनाभाय्यमितिभावः नापमिति· मोकप
सिद्धार्थोनोपारार्तनाहिदमानुतानात्वाम्यानात्रोकेवनानापाहृमपरपकम्नावपिनामितानाकहेतिपदस्यर्थ्यनिरेंद्र· वपनेमरें सेवपसमार्थोविदृक्षनि
नतो पनिपेपर्थनाहिंगरदपाविकत्पारेविशस्पपाणपमितवहमितरहीनातिनरत्नितिकिपावाकिमेविशिरायनरार्थपनपोविनापेन· विपनेनेसवि
कृतोमहेति· रहनुविनारेवरतेनमानारेवरतेनेस्पपामनत्वनमा· र्वपयातिरेकनेतनंमवतिमप्यापातः स्मनीति नेशाा कमित्रवंगातत्रा
रपदनिवस्मानाम्पपापेसवस्तूवनेत्रयमहापार्थ्यमरुत्रानमेभवारसौत्पारानाचायकः विशालेरतिनानारेशामसनारस्पत्राप्तहार्थवमितिभा
वः किंवकृत्यमितिराहराः वान्यकिपावितेपमप्रेनकाउपसर्गः वाचकाभावेयासापानावरत्यकार्यवसितिभावः उपसर्गाणमनिष्कामनेवपातरां
वार्सनाहिपपात्येविपात्पनापावाश्वपवारीनामितिपनिवीनेविशानरति कृतयोग्यविनामपनेकिपाकार्तत्वमतुलादितिभावः विशालेवंपति
मनयवनयपुरमनभिवावानामवनितिविशानवनितुकोपितिवशालाणवपुक्तरपयोग्रारोवानयोनतीतोमिस्यर्थः मुतममरपतनमोगोवरपकतोनो
ममावनावितिकिंपोपमतेनत्ताववमाटूरित्यर्थः निपनविषयाः शारानांशाक्यपोग्यवेपवाहितकालमयारोकनतोर्थापपविधानमितिभावः ३

कै॰५ एतदाह्लानुविद्युत्तारयन्मासुत्वाह्वाख्यायतुकं विद्युत्पापमाश्रित्यत्वनपमिः किंपतेपथ्यापतिस्तोमोलत्तोमरति मंत्रोदस्थलाचतिस्तोमाभंगाभ्यर्दै
२८ पनितारवर्पकेनाल्भागारोरा निरस्य विपापितिनोभवाबामायां गुणारितास्त्रोत्तरात्तनारतत्ताराकैकेस्यविवापानेमंगापाध्यगाभस्मानोवद्याधा
नित्याचुराभ्नारतिप्राप्राननिवकस्त्वविद्धिः मोक्षारयर्हति चयोगागमनमूलादिप्रमच्छवतिरिं द्वकलाजगतरशोत्तश्वप्रश्नावकन्यःनत्वादिनमामाध
येगाभस्यपाः भ्रन्यात्वाखानेत्रतर्चिततस्यामपाभस्तापोभेदारेकफलत्वमाभ्रमथस्याख्यानपीतुपपद्यतेमतंत्रारिवाहुःयन्काएगतंत्वाख्यानविनित्यर
नित्यत्राचंमतदेवत्यो ताराश्यन्यपयमेतोपर्दनिपनिनानितोगुणस्यपः ग्रविकस्यतिचत्तीनोमनमहश्यतिर्पामेकारपुस्ततीनोविनात्तारस्यवाचंपदव
श्चमनत्तेतसमदृत्रविकरः भातुतेतविपरः १गुणोपग्रामितिहात्तगुणानित्यत्राचंतिगोपुगत्वमस्यपः ग्रेमत्वाहुःचतुष्पयोवाचेचनेयानोगोगोगुणदूनन
पः १गुरेतैनविति तथानवध्यापुरात्रतात्रमविकायपमागाणाकः मत्वपशहृष्यमारीनोवागत्वाविलापुरातनेमाभेदात्वारवाहिनीवेद्यागीया १
दिस्यतुतर्कमान्यपात्रानांचगुणोरीनाविनिमध्योरात्रतेमर्वतितमोवराज्ञादिस्वारम्रणाम्रः १तत्त्वाकरविनिरलंगाभवमेतेत्रविस्त्रावर्थ्याक
रचयाक्रिनंयोगवंस्याम्नविनिगावनिलंस्यमित्रिनिषुतेर्चिकस्यानविनिकः मत्रागोरुमाधर्मोहुगुणारिस्यानमविगोपशदेनोव्यंतेनतविं
शेपदनिपम्यर्थगुणारीनामन्यनमेनविद्येष्वतेभरस्यगोश्चानिपत्तपेचयोमिवपितोश्चम्यविद्योषगगानतोगोएपिम्यपिमवतितामाटव्याणामिति
१गुर्वाभणारीनामित्स्यर्थः नतसात्रुण्यारमोपिसंपातःकरवाराभिलेपोः॥विभिर्विशेषितेः॥विकरदत्यन्तेपथ्यापरदितिविशेषाणामामास्यो पाप॰
पिनंपातःपरवारामित्रेपो॥विभिर्विशेष्यतेच्युविपररतिनोपगाविनिगुणारीनहपानुयोगतगीचाचंचनकाश्चनतपानेगोगुणःपेपमकर्हतिपरंत २८

पापिकंचोहत्वंभकलंतागितिव्यपुनपवर्चविशिष्टरत्वेहरस्यगावीस्यर्थः निजोतैलमिमपीतिचविशावाचेनेत्वपपीत्यर्थः परितुनैनवत्तपमस्येपोविवी
पनेनराविद्याषविहितेनेतेनयानितवाहस्तनवाभ्येनतनस्थतेनविनिनविधितपरात्वस्थनपत्रेचतेनेवरोविकायविद्योषवागीनेराजिना
नोतेनोविनिवमामेकतेविनितेनविनिपवजितिनान्तोविकायरस्याःनिनेनविनिस्थपमनागायेण्णाविद्युरतेनोविपाराविस्यानिनिनविका
गेषुत्वंनेनेतनमाहस्यारस्यरविचेतोमेयुदारविधिर्विशेषतेमोणाभेवेचयुत्वतैत्यभ्रतियापत्नाषानितेहिंशोषणाभिनतेत्वभिरसपिमवतीतिके
विराकृः स्युनपस्थपापएवतितानोविकारतेलभिजिचहित्यागन्तंपमेत्वरस्यहतिः अथात्वमारथ्याजकणामयोगोगुरतेतोरय॰वाराःस्वकुत
नै पथापकृतेवंषुणपापथ्वीणारनिम्पुतयतिभावंकियतेकोभलेत्वम्पभ्रदृत्तिनिनिनेतेनवीणपांयवीणारस्यविभवतितानव मचेनि
हस्यहावारेशोभस्वपीचविहितावित्तारेरात्रपमस्यपत्रपविशानामवाशिकंतस्माज्ञार्थहतिनिकित्रपराच्छेनादिशेपायर्थाभिवाधिनःत्वार्थे
तोविशेषः स्वकागोभत्वर्थीपरतिस्यर्शत्रारिशुलाणादीनारिनिपाराम्यतुपत्वेनपिवानात्यभवति समाप्तो॥ ॥किमपथमिति समर्थो[illegible]नि
रिंश्चैस्यहवात्तिपृतसर्थमम्यायोनस्थर्णनारुभपगंमवाचपत्र्यः स्वसेयनत्वर्जनारिनिनत्वेचमपिनमेपमाविनःचमागोशसपपसंगःउरकं
पंमपपमैसोगोरितिनेपरोपः स्वनिपतत्रपेपविपुषतान्तपपागणाममेकेनपमेचणविशेषूपेहुः संचेधातपमेपस्तत्रनिपतपपाणाम्यनिपार
नावोत्रमात्रारपःवाराकोकपगुपपानाःसाचुतेनाचा आपंतेपग्रपमेर्ति पगापामचाअवपपाणारः स्तत्रपानःतरोहुपानेःमानोह

कै॰प
२४

पमनप्रवेशप्रमाणारपकृत्यविधीपेनेत्र्यचतुपरिछेरमात्रंप्रमाणमिहस्यनेनरोहूनात्रप्रवपप्राप्याना मितिनिपमापवदनेत्रमाणेनरजितमाण
गाणेनोकेपेषमि हाति दृिहृमनारप मेभ्यः पापप्रमाणमनुक्तप्रवतिमितंभनाम्याप्रप्रकरणपोतहूमात्रमर्तहिकिमानेपात्र चनत्रविशेषेणापी
शेरकेपानवादिनः प्रमाणान हिलोनिमितिनितरंतविद्यमावाल्पुणापानि किमर्थमितिनिरपयहणं गचोनिपश्चः नहिविकल्पः प्रकृतरनिमावच्या
विशापितिसूवणेश्याकः मपप्याणनिलष्यावीमात्रप्रस्यपतामपपत्वाद्भुवणोपानेनिमपदणानवाधनवाप्रमाणेशेत्रुणेनमपतिहेदाणेप्रमाणम
प्पपात्रनेवाहिरामर्पितिपकरणारिवश्चावनिष्ठपातंशापनिप्रमाणेणानवधार्णह्तलोमरविश्चरपापमप्रप्रमाणप्यात्रंपवानपरिछेरपावि
कापात्रंत्प्यापाः लोमिरहप्रपयः पंचरशात्रंवा पतिमाणमात्रमालोपमपपंचरशः वृिद्दिनरंतेनिविशतिशाशानमंत्र्याणात्रवादिनः प्रात्येपननेपरि
निःतिविंशनेरिशतिनिलोपमनपपंचितिनेप्रकारपेकार्मेथ्यैः मिदन्रवासारिल्पानिहृवनत्रपवतिपाण्यकाखवनात्रप्पप्तिहृलानतरप्य
परिमाणंप्रत्यापः संतेतप्रत्योपेरविधिः पंचरशापर्थमिलन्नेपिहृपंवंतपर्थमिदह्वविधीपनेनामप्तासहवर्पाच्छिपंचापपीगः मनरणी
त्रितिनिनचनुरविद्यांनेरपार्थपरिमपोणोस्पपनेनरसरीनेतुप्रपवाच्यूरिनेः साणामकिवानाप्तवशनशतोरिनिः होरतिवक्तप्यारनिपवननमप
वार्थमेवप्रमाणपरिमाणाम्यानितिर्जरिशरोपेरेनोपालोपमपात्रमितिशमः प्रमाणमप्रमाणप्रत्यवांकुदुवेप्रपाणामप्पणात्रवेमवार्थमा
त्रतुपंचमात्रारनिपंचप्रस्तुत्रेचेतिमिंशष्यमानार्थ वादिनः प्यार्थत्रमपः प्रायनावविविषयपेदाकपोलिस्पारित्तंतंप्रत्यापात्रवादिनः परार्थतमप एप॰
२४

५७

पः पंचत्रंश्यापमाणमेवंस्पात्रैतिपंचमात्राः मात्रेवेतितनप्रमाणंपमधाप्यारेः नन्नानुद्यम्यारिकंतनः स्वार्थिकमपः उन्नास नेनुपाकः मिद
शुद्यवमीतिप्रर्थात्रेवमनयाम्पावास्मितिपारने वत्रे किमर्थमितिप्रमाणपरिमाणे ग्रहणोकार्थनम्पमात्रश्च नप्रमाणरतिमवनेनेरतिको
कोनम पपोणाद्धंनपुवेसर्थः श्रथवानेककार्थमात्रिपातानोनत्रयारस्पार्थनशरोधवनेनेश्चावापरेवीपश्चाहः एवंनहीतिश्चावार्थश्चाह।
शवमावितिपत्रावार्थप्रकिपापे होनिर्देशः दरतुवनुपविधापासवनावरसा नेविहितेपदोचापीलुशवनुंकिरविरे अर्थवे शेषाशति
विशेषमनरतिनिशेषः विशेषमप्रभावोवेशेषमयर्थप्रवेशेषमपर्थवेशेषमप्तयर्थमेवमानपरिमाणवारस्यरचद्विरिद्वशः किंपते उन्नोते १
ति श्चापामनुपमाणेस्पानपरिमाणेनुपावनरतिमात्रापमनिपानापोनिपरिपमाणरपूत्ररमापमाणेपापविकिभ्योपरारिभ्योवनुपिधी
पनेनरा सोनिशेपविहितनमानसामान्पविहितानमात्रहीनवाधेनपरिमाणग्रहणेनुपानिमिनोपाधिविपपनानतप्ताप्रवाधकभावाप्रा
वः नेननम्पावपन्मावमित्यारिप्रमाणेपावोपकल्पयासिद्धभवनीति वाचः सिद्दवेजितनपरिमाणमम्पवान्पप्रनमावद्यान्पराणीक
ननवनप्रमाणमम्पकपारनवन्पापापारप्याशीकृतमम्पवाप्पर्ये र्थनारगम्पापीत्सूर्यः एकविपपत्वेनुवत्तुपेनोकृतनाद्विगाह
पमपेपमनरंतान्पावारपोनम्पुः पमहिनावनप्रमाणंनुम्पनन्पप्रमाणविनिमावत्तुदेवनत्रापिप्रेणाः प्यान वारुश्मरति वि
पपनिर्देवोपमरहाम्नुपप्रस्पार्थः॥ ॥किमिदं॥ ॥एनरैवेति श्यारेशविधानाम्पधानुपपम्पापस्पथानुमीपते॥ ॥किम॥ ॥

५५

कौ०५ वृद्धिश्चिनिवकृत्यमिति काशिकायांपरिभाषाणामवर्गस्येतिपरावर्गोवपवगातसंख्याविशेषणविषयः यथाऽजरामरवयः प्राप्तोतिकतिवर्गोदनिसर्वा
२८ पंचकरस्याधुनाणेभाष्यंतस्मादवयवस्यपनिह्नवपेद्वृद्धिश्चितिवकृत्यमितिभावः किमितिचेत्तर्हिति इहाद्येत्यधिकारापदरीयासंख्याद्यानतेवपस्य
पेनोत्पन्नमनवपरावर्गावयवानसंख्याविशेषणपत्ननतरावपदेववपसपेन्नात्मानतृत्ववहितसंख्यासंवेदनां ततः कतिमात्रेणास्ववर्गेदनित्यावसंख्यातिक
तिगावोपवर्गादनिवाक्यसंस्थिनोऽधेरविवक्षापोकिमानिनितनुपदिमणोपावोपकस्यर्थप्रपन्नतेसंख्याप्रश्चेनुक्तिपत्तदीनेवहृद्धवचनात्संभवः स्यादोगः॥ ॥
संख्यापदा॥ ॥वहवीप्वपत्यादिति उत्तरपूर्वेरस्तसंख्यानतणस्यार्थस्मिकन्यादीनविशेषणानवपदान्यत्वात्मथ्यः स्वपदार्थेपाकसंख्येति स्वपदार्थेपः संख्यायाबी
पादेस्वसंतेतस्मात्सेप्सविकाण्डवपदविनिस्तवलोपभवति तत्पसमामस्त्यविशेषणमात्रवपदविभाक्षः संभवतीतिभावः वहृक्रादहृति बहुवाक्स्यायोर्थस्त्यर्थः
स्त्रर्थेवकल्पनेवदहयणकतशुणास्वपदार्थमाविशेषतंसंख्यापान्तगमपुरायाककृपापः मावहुतस्यार्थविधाभिनेतन्याधिवसपार्थेसपकसंयोविशे
षणामप्यनिवातरनुपपत्ते संख्येयमिति संख्यापृरवाभ्यासंख्यावपदविनीतस्यर्थः वेद्यासंख्येति संख्याशव्देनसंख्याविशेषवाचामर्थापेतरस्यर्थः संतेयमिति
एकत्यादीतांसंख्यानत्वनानिप्रकानातसंख्येयेवाचामसातत्वसंख्याप्रश्नस्तिपादपूरणमात्मविशेषपवस्यावपदविनामभवतरत्नुक्रमेतत बहुव्रापपदक्यमित्तरत
वपदावपदविभेदविवक्षापामभवतिवहुव्रतपर्व्यमिसेततविक्रमस्तपावपदविततविवक्षायामभवतिपरान्तुपमामामान्येविवस्तेतेषुहृक्तादिविशेषणविषयंव
रासाभास्मविशेषणपोवपदावपदविभावाभावात्नभवति स्वपदविनीति स्वार्थद्वयप्राप्तमापुरिसेववमर्थमवपदविनीतिवक्रात्मं स्वपदवाक्याभिनीति राम०
स्वपदाः संख्यैमितिस्तुमस्यास्याभिनोपस्यविशेषेनामिधानात्वाविषस्यवक्षणामानितिमात्मथ्यः स्वपदार्थेपाक्षितिसंबद्धिहशाशब्दितपत्तरा २९

वसंबंधिनिमत्तर्थीयोभवतिपद्यापितत्वानिनिवतश्वपराभितीयमेतेषत्ववानितिनिवर्पितेवतपेदाप्सवपविशारेस्मावपक्यास्त्वहवो अनेनतुत्वापीत्यर्थः स्वपदे
निवतेनतरविश्वनतलितस्माविनतेतरस्मात्स्यास्मितिमतोविस्यनेस्मिनवतेतेसमन्यचोनिमिरनोभावः समप्यूत्वनमोप्यमात्रविनितवत्तनारम्भितिवतेनतरवे
तरस्यसंतात्तिसमतः अथ अर्थपदार्थप्रतिस्थलसंविनोःवपदवद्वितनिनिनोमपदेशः अर्थापीतेनोद्दितावत्वपदवोपसमतअपक अपवेदेत्तमनुष्यादतिवर्गेहपा
पेतुमितोहितपेरत्तोतवर्गीगाम्प्रभिधानेकिमर्थमिति किमपत्तापमनारेतत्तावत्विवातुभूतातनवचनेनात्मपेक्षितमस्यात्वनार्थमतत्वसमेवोरातत्वविद्यानुभितिसमत्थः र
रोमहति स्पष्टार्थविभागः स्यानिस्ववत्रानितिनारदतत्वमनेमानेनायिक्षानिवत्तयानेनारेहतार्थमतिमीयते स्यपश्चवोधाणिति स्यानिमत्तलमातानमनपत्ववि
त्वांनुरहैपतवारिताअपवाधानिमवेरवितेपतवेवपतत्वपेवमविरथीन समाप्तमिति स्थानेतवाश्यनार्थपतमेसेवोरातत्वमनिनितिपत्सतेहैअपवेसार्थमत्रिताप
रात्मनतनःसंगः दरात्मेति प्रालातपवारात्मनमात्रविधीत्यांवेतरात्मिनिमप्रत्यानेनत्वात्मनेमार्थचितमहः॥ ॥हरसिमत्रं॥ ॥स्वार्थिकेसमासमात्राविनिमयो
नायानातितत्वसमस्यामतिर्वेदेवमेपानात्मसपः सम्कीतिमपायार्थमोनत्तृत्वनातीपवेतपत्ययदत्यर्थः स्यापयानातवापमर्थपेक्षः तेषामस्यकारदशविकात्म
त्तिनोवतनरभिवायमाविशेषणात्तेतानुपानाणां संनिधानात्पदस्यार्थपापविशिष्टमितिवहमानवत्पेकारतं मोगतानिमित्तकेनाखः पदस्यार्थतनुपाय
तीयंतेगशतिनावक्षेणमतेतोगणार्थविकाश्चिकिभावमनुषातातिविषयवहवार्थमिहू नतहतोमित्सनानीयतेत्येपवाविमानाहेत्सपत्स्थोविशेषू सम्कृततेम
विशेषणानोहतिनेवत्तमस्यवविशेषणार्थेतिस्मापान समासहोमिति शानानोमहस्थितानमह समसितिसूत्रयोः किंपदेनमहस्थानानातेशानमसस्यानितिचनेत्य
पापत्तीयमर्थतेहतेवाहेहेवमपाणतेतमस्यदैनिपातः तेवशानानामहसमितिशातानिसंस्यापतरविनामेवपक्षसंर्थनपाविशापतेनस्कारहशानाम

कै०५ धिकल्पमिंकृतमहत्त्वे गेरे कार [illegible] तमहत्त्वमिति सदसत्त्वाणां [illegible] तमहत्त्वमिति गुणसत्त्वाणां संक्षेप [illegible] धिकाल्म
२९ स्थि वैकारत्वा [illegible] त्यपदार्थेन [illegible] सर्वथा [illegible]
मनरन्तिनामपनरवर्षः [illegible] तेषां [illegible] भावादि [illegible]
णाहारपंचमी [illegible] एवं [illegible] पंचमी [illegible] ॥ [illegible]
णमिति केवलस्य [illegible] पदार्थ [illegible] संख्या [illegible] इति [illegible]
विस्तनः संख्या [illegible] एकविंशति [illegible] संख्या [illegible]
मध्यमपि [illegible] विधि [illegible] ॥ [illegible] ॥ [illegible]
भेद [illegible] निमान [illegible]
मध्य [illegible] निमान [illegible] निमान [illegible]
मे [illegible] निमान [illegible]
पा गविशेष [illegible] विशेषगुण [illegible] निमान [illegible] स्म०
निकिं हीकार्यापत्ती निमानमस्य [illegible] कार्य [illegible] निमान [illegible] २९

त्याणां निहि [illegible] निमानमस्यो
स्थित [illegible] निमान [illegible]
भागो निमानम [illegible] इति [illegible]
निमे [illegible] इति [illegible]
[illegible] निमान [illegible] इति [illegible]
[illegible] निमान [illegible]
[illegible]
[illegible] निमान [illegible] इति [illegible]
[illegible] इति [illegible]
[illegible] निमान [illegible] इति [illegible]
[illegible] इति [illegible]
[illegible] इति [illegible] निमान
[illegible] इति [illegible]

कौ॰५ भवतीति घारिण्यनुवृत्तिवचनवद्भवनांतेभ्यः प्रत्ययविधिः कर्मधारणादिति वृत्तिमनंतरमिति संख्यावाचिनः शाखादंतराणां उत्पत्तयः इत्येतावानेनेत्यत्रा र्थं तथा
३० वचनेष्वेव पंचम्यंतसंख्यानां सर्वेषामनामतृक्रियाकारीनंतरणोद्देशमन्यथोनियः प्राप्नोतीति एवमपीति अथवा अर्थे संताप रणेन नायेषा पाः संख्याया यिद्धारेणोत्यस्य यो
त्रिभिभावः संख्या प्रणाश इति प्रपरत्ति इत्संख्यापरणोत्तरवर्तमाने नवतेः पक्षमिति विशेषणमपपूरणाति विशेषणे ततस्त्वेवं पंचत्वारिंशत्संख्या प्रपूरणे
पत्ययार्थः अर्थं वैरकरिति त्रिंशत्संख्याप्रहणे चतुर्वर्तमाने मत्या समासे संख्या पूरणे अन्यस्य पो भवतिनन्द्रुविमतस्य पंचत्वारिंशत्संख्यां संख्येयं तत्रथं ने य
त्वेवेति न्यासातं वाक्यं संख्याविस्पष्टार्थः तेन पंचत्वं संख्या भवति अन्ये नेत्युक्तार्थे वचनमरणि भवति एवमपीति यतिद्वंसंमिति वेद्य विशेषस्य तथा स्वपो हिनी
यो व्यापः पदेहसमर्थः परविधिमित्यादि तत्संख्याप्रत्ययमर्थं नेनाभिधाने चामीति तस्माद्विहत्संख्या पाभावान्नतरभावे स्वभावान्न हि नीयप्रहणे यो पन
हणे न्यायपन्नत्वनानपद्यमावाप पारावपादमार्धप्रभिधाने विशेषणात्परान्तु यत्कर्मणामेतान्नाक्रियते न हि दीयो व्यापः पश्चान्नतरप्रमात्तोत्रमा
दिव्यापरणातिनेष्यते तथा वचनाक्रमणे वसानिपक्वसेने ति एरणारणं अनुक्रियमाणोऽवमोपनानस्यमणं नापेत्तो वाष्परणां तानसांनि वेशमाना
पेत पाहिनीपेप्यमवपरे शाखाः हितीयन्या वोनामाह वर्गो पपन्नानंतरमिति गणना पापक्रिय मोगणा ये स्वेकमिस्संख्ये नेवयाति वृत्त्यापरिपई तत्ता
द्विदेनेपह दीपस्वादपन्नापने न वमस्य पदस्यार्थः एकारवीहारस्यापि विति हारकी संनिध्यावेकारस्याव्ययोपपन्नानन्ताभावः एवं कृतनीपसंनिधौ
हितीयप्रसंगमत्वाभावः इत्यादत्वामात्रीनि ततस्य विवचारेपोपपन्नानवचनो नारणमान्नाच प्रमत्ताभावः व्यचेति नकवत्वमक्यामिरोधापाद राम॰
न्नत्वमेरोपीनि वराप्यन्या यः एवं तद्दीति वचनैः पत्ताची अभिधान युक्ते उपसर्गतेनपरानायधानायी अभिधानानन्तरमर्थः इत्वविषयपरसिद्ध ३०

विधियेरनि यामो तीत्येवपण्णनंभोन क्रियते किंतर्हि र्हविधिपेभमयो न मिप्यति च निहृत्य चयामोतीन्युच्यते इति प्रधानमिति पत्यपार्थस्येदं
पत्त्यार्थे हित्वा यो यससनेनेमप्त्वनिर्वर्तते रजि मत्वयायों अजित्यान्ते मुपमत्वार्थः प्रकृत्यर्थत्वामिति केन मत्वपार्थेन भवितव्यं पचीयो मत्वार्थेन इत्युप
ष्पमः पंचत्रीशोधिनं तत्ः तथा हि पंचवानेसंतानि युक्ते पंचमत्वार्थ्यान्यपत्ये भवति ततश्चात्र प्रकृत्यर्थस्य त्यानोति रूपमत्वयार्थानाताल्ववानात्पुक्तिकारणात्र
पायस्यमविरूपानिवृत्तिवेधपत्यय ग्रहणात्: प्रवचनादिति प्रकृत्यर्थोनार्थवयाने ताण्यविकेनेतानुमर्थानि नाजवेत्यायप्रहणाद्यानतर्वनान्त इत्रेणतन्वादा संख्या
प्रधाननिर्दिष्टेनोप्रकृत्यर्थानर्थं नोधियस्य यो भविष्यतीत्यर्थः इत्यंदयादिति ऋतुः शराविभ्यः वस्यपो विशेषः पंचादपद्धान्ते ताः कर्तव्या इत्यर्थः तेन चतुर्णादि
वचनमिति प्यतनहारोणाप्रणः पंचमः न्यजरति यथाहेकनीयादेशास्पन्ताद्दोषोपियेणाशानेनाभिधीयते तथा चटाणादितिन्दुवचनमनवपवेत्वविय
हः समुदायः समासार्थः तथा हादिविविधिपेचतुर्थपंचशाहो वर्तते तेनस्नानीतो पुत्रानो पूर्णाः पंचमः स्नानात्पपंचत्वारोः भवति तथा हि पंचवपुत्रा
अप्रचत्रेश संख्या श्रवीति स्नानानिपंचनस्यानिति अपंचेति सर्वेषुवपंचशाहो वर्तते तेन स्नानानो पुत्रानो पूर्णाः पंचमः स्नानात्पपंचत्वारोः भवति
तथा हि पंचपुत्र अश्रेषु चतुरोन संख्या श्रवीति स्नानानि पंचनस्यानिति अपंचेति सर्वेषु पंचशाहो वर्ततेतरसंकेकमतोणापवन भवनी निपंचन्यो
नुपेकेनमुनिः कल्पमस्य पीविधीयते पंचानां पूरणः पंचमेत्यानिमित्त्वा तत्पंचमः अप्येत्येवेति गणनापेक्षापापपायपर्वेण्यात्याते प्रकृत्यर्था
दिति प्रवेक्षार्थमपहरवानाः जहीति वाक्येयर्थं तर्वाहित्निनेवृधार्थस्यार्थः तुवचनादिति स्नार्थस्यार्थः इत्येतस्मात्पुत्रादिति परोत्त्राद्येनयावा
वीपचारिशाह पर्वसंधासंख्या पावतीतेरस्यार्थः सामर्थ्येति तस्मान्त्वायाभिधाविन्या संख्यापा अपायर्थेन सवद् तेस्या प्यमित्यर्थः अत्रेतम

५२

कै॰ ५ वैति यवेतितत्पदस्यार्थः संक्षेपतः पंचादि [illegible] स्यानेशानमतनेयं स्वादिसंख्यादेतेज्ञानस्य ब्रह्मनामिति । एवं [illegible] तारपंचभेदः । एवं [illegible] दितोदिनभेदः पंचको
२१ शार्थः अस्यार्थमनुष्ठापयन्नाह ॥ एवंपदमनुवोपयोज्ञानस्य [illegible] विधीयते [illegible] प्रयोजनमस्य [illegible] प्रकृतस्यैवैव
यः [illegible] पदार्थः [illegible] इति [illegible] भेदः [illegible] तस्यार्थः [illegible] ॥ [illegible] ॥
[illegible] रिति पदस्यार्थः [illegible] इति [illegible]
[illegible] इति [illegible]
[illegible] भवति [illegible] इति [illegible]
[illegible] स्यार्थः ॥ ॥ [illegible] ॥ ॥ [illegible] रजोपरमिति [illegible] इति [illegible] विधीनात् [illegible] ग॰
[illegible] इति [illegible] स्यार्थः [illegible] इति [illegible]
[illegible] स्यार्थः [illegible] इति [illegible] भवति [illegible] इति [illegible]
[illegible] भावः ॥ ॥ [illegible] ॥ ॥ [illegible] इति [illegible]
[illegible] स्यार्थः [illegible] इति [illegible] राम॰
५ [illegible] स्यार्थः [illegible] इति [illegible] स्यार्थः ॥ ॥ [illegible] ॥ ॥ [illegible] २१

८२

[illegible] इति [illegible] इति [illegible]
[illegible] इति [illegible]
[illegible] इति [illegible] इति [illegible]
[illegible] भवतीति [illegible] स्यार्थः [illegible]
[illegible]
[illegible] भवति [illegible]
[illegible] भवति [illegible]
[illegible] भवति [illegible]
[illegible] इति [illegible]
[illegible] ॥ [illegible] ॥ [illegible]
[illegible]
[illegible] स्यार्थः [illegible]

८३

कै॰५ [illegible]
१२ [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] श्री
[illegible]
रा॰ [illegible]
[illegible]
[illegible] राम
[illegible] १२

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

कौ०५ [illegible]
३२ [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] दाय० ३३

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
हिलोयः आवश्य [redacted] [illegible]

कै॰५
५४

[illegible]

[illegible]

कै॰५ ति भावः। अनित्येति। सामान्याभिधाने विशेषावगमात्प्रकृतेन तेन पौनः पुनर्योगमुक्तमनन्या तावदनित्येति वचनिपातेनापकृष्टता लोकं अनित्यमनतरत्वेरोच अस्य मार्थ पक्षेम नभि
२५ शेषावगमात्पनुपुनर्योगमित्रितिनवृत्तः एवमिहापीति प्रकृतस्यार्थस्य कालविशेषावच्छिन्नापवाक्यवदर्थकनत्वात्सामान्य प्रयोगमवमंगः कालाद्वेति गौणमेवार्थमान
नानार्थान्तरविवक्षितमवधानमनुपपन्नमित्यपिकर्तव्यमनवस्थः संशयेति भावसंज्ञयोर्विभावनाकृतिमिति वचनशक्त्या चोरुक्तेः पद्यास्याभिधानमपवादमेवेतत्स्वभावेनार्थः गौणैति स्वतस्ता
त्वर्थः गौणमन्यत्रेति श्रुतौ नाना गतत्वात्रेति तद्य एतत्वं अत्रस्य विशेषस्य नोता नाना गतत्वात्स्वरूपस्याभावात्ती नाना गतमनभिलाषितमेवोक्तं अस्येति। योरक गोणमनित्य
रोत्पत्तिमानमन्यापृक्तः प्रकृतस्यार्थः श्रुतौ पतनएवानित्यमेवं तौ पुरुषं तत्र गतानां तमन्तमन्यात्यास्याननुपपन्नपतनरेत्वात्रार्थसिद्धिः इस्मानात पूकृतस्यार्थेन नानागमान्तन्ना
वाविपरोत्प्रयोगः तस्मादेर्गीकृतमन्यः प्रकृतस्यार्थः प्रस्थापार्थमनवच्छिन्नानीतिनकर्तव्यमनित्यग्रहणे वोरकल्पनक्रमेत्यर्थमप्रकाश्ययाननुपपन्नमनुक्तेत्युक्तिमित्पादितानित्या
मपत्रेशयपाधिकारोप्यस्यपग्रहणाभिव्यपोदनमिति। सर्वार्थनिका विस्तारमपि गहितानां कालतयोर्धातुनंबंधेनानुभवप्रत्यासारितिनपरान्तमनमनुमन्यस
ह्यापत्तेनराह्रितकालपर्ववयाव्यापविशेषे पतनत्वान्मित्रमप्यनस्य पूर्वोत्तेतिनिनिहतकालकित्पार्थवत्सवोपत्रिशेषत्वाविनिवेशनस्वादार्थनत्वाद्विनाम
नेत्येवहापिगौणत्वान्वीतेषा नभवितेतिविकदद्रकालकिपानवचमनर्थस्य नवतानलकालापवृत्तिविशेषविषयापनीतनाना गतनानावृत्तीतिनिरूप्यातु। मतेयमते
वतनपदमनन्वर्थत्वनिर्माणत्वावनपवनीतानवविषयार्थत्वात्संस्याननानागतत्वानिरर्थत्वविषयोत्पादनगतेति। अत्र पुनरादित्ति अनित्येवमपि पुनरादिरत्यर्थः
वोक्तेन पापनात्पपाधिकत्वेनच्छेप्यनराविनिग्रहणविशेषणतयात्रप्रकृतस्यार्थनिराकरणार्थं। गायेवेति। अनन्तरमस्यसविहितंतदर्थपरनुव्यवहितमर्थ राम:
पौतिभावः भावोस्यामतस्येनगत्यारेति। केवलानामनेनारीतांमनवधानिपरहण्यात्रियार्थः स्वतन्त्रमसामतद्वानशब्दोसेवचत्वस्यपरतिभावः। अत्रापर्थ्यामिति ५ २५

इतुपः प्रकृतस्येहाधिः अन्यवोतनोतत्वोतंवदयितुं कारण तदुपार्थस्वयत्ननेनात्यमनत्रगोपानित्येवमनपकृतस्यार्थमान्यमर्थनामपितुंगातकोतीतिनरभिधानापवाच्य
पेवपुनस्तत्ववस्यामित्रावमनुभवेपद्मानोविवृतस्मिनभ्यतोनिर्भवसेव किंपमा। इति प्रकृतस्यार्थविपुपपरीपेतदर्थपरमिगोवः। स्वगतेनुपपन्नमिति तमार्जि
पद्धतोक्रिपमाणेकेवलनसमार्थस्यार्थमध्यादिनावेन सप्तस्योगतेन प्रवर्तितत्वात्तत्प्रदर्शितविशेषणत्वपरत्वानिर्भवलिपमर्जनत्यनपरमस्यार्थत्वात्कर्म ग्राम्यार्थम
ग्रभोत्रमाण्डेकेनेत्यर्थः नसंबन्धपरमापिनिग्रहणोः मर्थः स्वरूपेणैर्वापुरवसायावशात्परमतोपपरमनेवगरमितरद्वोक्षार्थदेवनिपातनापवार्थमयोग्यमनस्थवोगती
तापपर्थप्रापकि यथायोगतमिपहरोनेकमाप्यनुपात्वेननर्थवसेपतनप्रत्याख्यानेनरपुरस्थायोगमतोप्यानेनपवाचारमापवर्थत्वमहरिस्यर्थः। विकल्पति
मन्त्रात्विधिशिष्टविधानवायः अप्यर्थवत्वात्रमिति अन्यः वदार्थीद्विगोति पदार्थमन्वयशब्दीहितिनिवानारिस्यर्थः कुतः कस्मादिति। सपुरापावयवमन्तिवानामत्र
यथापेत्तयित्ति विवारनिगुणावर्जविशेषणानेतरस्यहातीतिवनिवार्थपरितरस्यादिनामेववाद्यावसनरपिगुणापेत्ताविरीकार्थोभासेवनिपन्नुनरकोतिनम्
इतोविचारीनिगुणानपेक्ष्यप्रकृतस्यार्थपरनेनसव्यपार्थावगमात्समानार्थमेववासंमपरशोपितस्मात्तोनस्तीति अभ्यासेपरिकल्प्यादिति परान्मुवतोन्मन
पोमाहि: स्वमर्थोन्यत्पपः प्राप्तिपरिकल्पनानु पाः स्वपतरसेवमान्यपर्गोनरान्मुर्वेनसमुत्पत्यस्वसमानयहणान्तिपमार्थारपानिपरिकल्पेत्युनेननमविनामिस
मुदापासुपोः विवानात्वान्तरपरिकल्पसमुत्पापत्तापर्धान्वेपमनापावारेकामात्तिपरिकल्पत्तानाऽर्त्तस्यमात्तिपरिकल्पवेशेषणान्विवेषमात्रस्यहिपरावं
स्यापोमासुर्णाः अथातिपरिकल्पावसायां अर्थकतायिति नातोकाप्यमनुममानमनपेक्षितत्वविकल्पनायनिवेशवतवेतपनप्रजोपथाद्यासर्गातनहे तेअरति
तनश्रीमानिपरिकल्पपरापारविपमवोसन्निपवंतां अत्रमवाभ्यर्थनिश्चति अनेन नापाश्रयलेकावर्णानासमर्थात्वसेनपरिहितविवर्ति परार्थमरकामयन्विरव

५:

कौ०५ स्कन्धस्यमुद्वेतलसमासः यसस्यषेजनतुसर्वस्येत्यर्थः ॥ एकैकमिति आप्नुयात्तेकत्वसंख्याविशिष्टजातिः कार्यंस्यादीयतेयथापन्नुनाग्नतेनेतिभावः ॥ यो
३८ र्णित्यरिकाल्प्रतेकेनत्वसुंत्राणेसमासाः यत्रिर्वात्तुणोसंख्यापाधिक्यहिनतारैकैकसमानाधिकरणेस्यात्वम्लिः नन्तुतस्यपुरस्यादित्यर्थः उक्ते
चौकि हिगोर्लुग्विधानात्रविर्हिताद्र्थस्यनत्वारद्वयसाद्वयत्समसूपद्धात्तेरहितार्थात् हिगोलत्वहिग्गेतोमवतिपंचगवंदशवृहिज्ञंम्यात्तेनवद्रवीहि एवमवरत्व
रिति अन्यपराशर्यमात्रेमुद्वेतमात्रस्यकिंवीपमानसमद्रवीहिसंख्यापालहितार्थपचगवित्यादौ निवीपमानोहिग्गोर्वत्तोयविषयत्वात् हो एक पात्रीतीस
र्थः चैतेनपंचात्तारिति मनुचानवकास्तुनोनातेपाप्रविवाध्यते नेयरोधीपनेकेनि मिनादिगुवद्र्वीहिषावित्तवहिनावहुवीहिर्वास्त्रतामिहन्तुहिगोस्तुर्थ
मध्यिकमपेतुनेतराइ वाक्यं दृत्वास्यति तेनविधिध्यमयपूर्वपूर्वीदत्तार्थसारस्यर्थवद्रपावेसाहिग्गनापथार्थमात्रापेतृतत्वद्रवीहिः यदितद
तिपरिवचनसमतोगुणनतारीनामिहाद्विवीतलीत्यर्थः अथद्वसतीति अन्तर्भिवात्तारेवानिषाप्रसमारेतिभावः दुनपविवध्यमिति अतौति
नुसंपंचसीकः पुरुषनिर्देशारतिभावः अत्र्युपानिति कर्तृविविधास्पात्रावार्दीतिभावः नत्याचार्यस्यनिमात्रास्यपदपाठोपूर्वकः क्रुचात्तोपिता
वारीनांतयनुत्यभिचारगवाम्रतौतिसमासानाधिकरणस्यभवस्तरेणस्थमिचारारतिसमासानाधिकरणाभावः तन्त्राचिनात्रानिरिह्नविषयांतिक्रि
पाद्यः कर्तृविपरीधनेनिरवडहानवत्तेकदेसमासेनतस्यपावंस्पविद्येषणपत्रात् तस्मात्तरहीतोरिति उपाध्यनुपाराचेपिवहरकाञ्चिल्लाभावात्तरम
तुपीत्वद्रवीहिस्यात्तस्यपाधिकार्येविचयपत्नात्तहिगुवद्ववीहेस्सवात्तुत्वावाथपत्नात्तरेनाणत्वहिणभावाभावात् हिशेषविहितेनहिगुनावद्ववीहेर्वाकुनात् एम०
हिगोर्मतुबारेनाहितस्यप्रतिषेधोवक्तव्यः ॥ तेनेवेनोतस्यहचिमिति हिगोधर्मविहितद्ववीहिभिवात्तहिगुप्रतिषेधस्यपुरस्कः पंचत्ववद्वरसातेवद्ववीहिरातत ३८

62

सेति द्वैविपस्यक्तीतिस्योपपतिरिहिगोतुसमासंतेयरात्तलयपंतः अथेति पूर्वमात्तसमस्त्रीत्यादौ चर्थमस्त्रीरति पुसमपनमात्रातिनसप्रवेशपितलसंबद्घोगा
सेववीत्नीति पूर्वमात्रितमनेमेवपूर्वसमसंत्तुंचावृणमासीरितिभावः रोहिणमतीति पूर्णाश्वात्तारेहिंतः पुरुषाः संनिरेशाः अपिनत्वांमतीतिरेदवतीम्यतेनेवरद्वीं
केन्पापिन्नरहिसंबेधावणमासनसतुमधानात्तीरितिभावः अर्थानेद्गत्तारितिपद्मकेतरेवविपतीति पद्मार्थीति एकमात्रेवहिसंबंधमतुमपत्तिपसहिप
धमात्तविग्रहेतस्यपश्चात्वधिमीतिरहतुपस्यापातालापंत्रहितनेतिमनस्वत्तनुप्यानावपहसारावद्रवसंतिकिंबहुमानमपिइहजित्वमात्रितसंबेधाच
रेशामत्रिहितयोविभागविगोम्रवानान्त अथपन्नुत्यादिरिति एवैत्वन्यायस्यमनुष्यविसहशभावतपक्षः पशुगोमत्तरति गावविदैनेमगुणेगोयमनोयमाज्ञेनपस्य
सेतीत्यर्थः तावोर्पाति हिविधोहिगोविति संबंधः साहात्यारपंपीण्यतिभावः ततोगोमान्तस्तपरवाहौहिविधमपिसंबंधहरतदिति मिमिनतेनात्मर्थ
वपिनुराकुलतपाणंपंचाग्गोसंबंधविधिविविनि तेगोमंतसंबंधोप्यास्तिसमस्वतहृत्काताशेनिवेत्वम यतहीति न्यापसतुस्वेनात्तरितिभावः दत्तापी
ति मन्तेतारविमनुपमंगोन्यापायस्तुस्वत्वारित्यर्थः अन्यथातातौमपकरोति संबंधेवमम्यपास्यमात्रत्यर्थः गौमानितनुत्वेमात्रात्तोगीति संबंधः यदीपनेगोम
त्संबंधविगोसंबंधोनावयपभावीनहिगोपन्नत्वादिनागोत्वादिनाभाष्यमिति तिनुपमत्यर्थः चेत्वेति हतिवाज्ञप्योक्त्वपार्थत्वादइत्रोरवाध्यस्यपा
वः स्यात्तवात्तपवत्त्वाहत्तिसमसाः मनुवीपान्मतुवारिवानिषेधरतिनकेवलंपक्षेतान्मनुम्स्यापावाहर्नेतारिनिरनावपनेक्षेतेरतिसामासेनोके
वाणात्तेनत्रतिषेधंविधापविशेषपर्थसमासनापाद्र तेवापीति मनुनाग्रहनाविति सप्तमेपम्पार्थपूर्वपार्थेहटमपद्यवंतत्वत्वतेनासमासर्थहनात्ममसर्वेन
वर्तितेरत्यर्थः तेनसमस्पांचनत्रोस्तनाविनिवचनात्तपपदार्थपरिनिष्ठीवित्वानात्समानहाक्रिसाहिहरुपविरतिपृहेनात्तन्नवति एतिकाचसमस्तीतित्यथा

63

कै०५ मित्रवरज्ञावविमरूपेणसवतिपवमंतोपामात्रास्यमंतीमित्यथहमिमानगातेतिममानस्यमिन्नाकथंध्रमप्रःहमितिदाएमामानितिदरन्यत्रसंबंधःप्रवृत्ति
३६ निमित्तमित्यरीक्षोनपरावाराणनितिकलेममनर्थ्योवेनममपामःकिमते नेवदृष्टीवित्तिदरमतरत्स्युक्ते नातिपर्यरामस्थनीनिर्धवत्नुममानोर्थनंतनवतदृष्टीत्रि
रेशमवतिपृष्ठाःपुनस्यमंत्रितनुस्यणोमानतनत्यवानिनिपत्यापिमनर्थोयेनत्वोविदोमप्रतीतिमनत्रापितरेतेनतत्रमम्यामोपथ्यांस्त्रीस्वपृच्छ्रीस्त्वतामीति
रे१पुष्ठृतंवेगानितिवेशमसमभाभिवितननिवेशसचवदृष्टीहोनवामातत्रोपिकारितिशविकाशैविकःसहृपेनेशेपथ्यागान्नामाभवःपालीपोद्यनत्र
भवजावेरविनिराक्षानाक्षेनभवतिविह्वपाहास्यभवतेवत्पृह्निकंभवत्याहिकंनतभवत्याहिकनीपरमितयामनत्ववर्थोपानपत्नर्थोपःसहयोनेवापथ्या
पवमानस्याजीतिमत्नत्नानस्यगुत्रमपवाति समानकनानिवतिनुस्त्रोकाम्योभ्यानोकंएवमेववविपप्रःपविभक्तेः सम्नमारितिसहपरमपेहमनेमाहत्पंथ्या
स्वभिन्नाप्राजनेनममपानतनसतनवार्थहनेत्रेनिज्ञाममेनारिज्ञासम्यभवतिन्यथेनामिभवाथिनमनुभवमेवस्तुणस्वभावेनमेमानिमननरप्रति किंपुनरीति
विशेषात्रपारमानवेमामप्रमसर्वत्रवाभितपरमतेगानमप्रः स्वभिधानत्रोस्यत्रस्यात्रसामैस्माह एवंमविनुमहंतीति प्रत्येति पर्यायविचित्रम्भुत्रितिपुनरुतेत्रस्यत्र
स्पितेनपाम्यभिधानमात्रपाणीयंनहिपमवपांपवाःसंतिमपवपानित्युच्यते इतिकारणमिति हंतिसहत्नसमवहृद्यत्ववानरहविवसार्थत्वमितिमावःनहि
कस्यचिदितिमनर्थोपामानोभियेयस्यापिहवंवोत्तोमेवंपापेनत विहकोवित्रमेनवारकोतिमनवारकोरणमः तत्पर्यसंस्वत्यमनीतिविशेषपर्यायावाचानामनि
राधर्तीतिः नहीति हत्प्रमायामंवंचेत्वयानेकपर्यायानमविनितिविशेषपर्यायावानामपत्रासायनीतिः पानतीभिधित्तिकिपर्यायोपिचप्रमावित्यहवेविशिष्ठमेवनपदत्व ग्य०
मभिधानत्वयाराष्यमणीयंनतत्स्याकारणमेवभवाटीनोन्यापरमित्याहःपवपतीपिरिति संभाकाममप्ररधार्थत्वानमतानित्यासंबंधेचेववितिदिशतःसुपानवचे ३६

७४

नेभ्यरीत्येवकारयत्नत्रभिवक्तवात्रोजरहितेवरअर्थनेमावारसंनेत्नत्रयमाविरतमर्थराणणमानवाचिनःसत्रमितिकारिणिप्रगणतिनेःसेोपविधियाभिसंबंधवारनेराथ्य
वमापात्रस्यनितेमतुपानामीसर्थः गुणारति गुणगुणिनोजीतिमत्र्यतोगेत्रपुनविधामापनीसु पविभंभेदाजासंबंधइत्यर्थः इत्यानेभ्योत्तेरकारतिनातिकवतिवित्र
धमाविनायासरसत्रनराजितनरानिवयतीपनेवारेनयाभिदीपनेनोः मावेनेपरतिमनुभावनेपर्याणीतिनिगुणाःपनकपाापिनत्रुपाधिनत्वेतिरयात्मेरेत्नथ
तीपनेनोनेनपाभिर्धयेनेत्यर्थः पयप्रभाक्तयति ततस्वभेदविपराणाः सत्वापानमनुपः स्वयंधीमारितिनुपवक्तस्यत्र तदर्थामिति पत्याहृत्वेषवर्धमानाःपु
कारयोगोणिकानत्नुराणपेवायाविवहृतपाराःनतोद्व्यागुनविजोमप्तेपाराधिनोहृविवेत्नपतिनोमंतन्नंसवसर्वप्रामवैतिनोकमानेपृपनसेवतथा॥ पं
धपनेहोति प्रथोगपलनावत्नहाणप्रनिपपाधनायोगानसत्रेपमात्याने यरिति तोकधर्मिसहपी गरिसंपान सार्वीनत्रवैनस्यापत्यमधिमाणिस्पवराएम
हत्यानरूपनावस्थापापविहृराजारिकापरेशहितः॥ ॥निष्ठा॥ ॥पार्षिाणस्याराजत्सतोस्मनन्यायहंहणेविकल्पाथोपनत्रुवर्त्नेतेरुमिषतारहाविकन्यारितिचि
ति सनुहपरति पत्तेकार्थत्वादिपानानोमनुसंयम्नाप्रांसोशेपयाविकल्पायेएचनतत्रनयाशुकेपहूनाएवपनुअर्थनेमतितिनिनोचरामाणनापकारिति
साममर्थात्सनुहपःसंपद्यते विहाहितिमपरति तेरहितिमपरत्नस्त्रेपसत्रुक्ताःप्रसपारंमनेरननिनिरनोमनुवितितत्रयपमनास्थापहणामानुहत्यापिपतारि
भ्यःप्रसपपवनुहपमात नराहनुराहिविवपिवाहरपःपुरितस्याःनिराहिविवानुरास्यरथकृनमावानुगायनेथम्मनास्थानवहणेनमनुपमनुचीपनेनदु
पथागतस्यमनत्तापनेनेमाभियागरिविहादिन्यरतिवनेमानकनःमेनरतामित्तेनुराहितिःनकोनेमेपोपीनिनोविपोनेनस्पवितेनुराहि सुपिछारपःपर्व
हेतरापिहाविःमोनकारोनेमपत्रविवेनेमानोसंयापिछाहिव्येनरारनपःपहोवेसरातुराहितोनकायमेम्परमिहोनेनस्यासामिसर्थःपानितहीतिकानिवि

कै०५ स्का(रं)तं निपिठो सिद्धवशिनासिका निषिञ्चतुरुरा विधुशीना मिलञ्जरेर नमाणे ला पर्कपवपद्यो लार्थे सेऽर्थः॥ अप्य पुनर्वच्चनमिति केष्याहूरस्ये वचनकर्यं न वचनक्
१९ तो मनाय सप्रहणा ना भ्रमा (व्य)स्विनिम सुपो भेविधर्मो निकिमम्मन रस्यो वचणे च विनिया पदार्थो नमस्मन्ः किमप मांगेकः श्रोत्रा स्मन स्यो वचणा प्रथम नु ष समम्बप पूर्व
तामपतोऽर्थः भूतु भावे निमत्त निमर्क न नेना वर्तकुल्यवती [illegible] णं मे नत्ताप्कम्पां पूपणी वे [illegible] नमस्कृत्य [illegible] पकृत्य मलावः मरुत्त कथाकुनानी
प्रातीष्वाल्क ममा होमे वाग्वा कीप चनली कन्ना लेता रथ ना मिद्यानिध्या निद्रो द्वारिपन्ना ला निपत्तानी [illegible] विधूनामे चनी गिरि विधिना निमित्त
मिमेविधूणा [illegible] नानोति अर्थपदर्शनपादिमात पाणिह्रि विधि विनानि विधूणा तानिविधूणा तेनमनने पादि स्वर्थः॥ न चाविधूणा शब्देन विधूत लाव्यः कार
उग्येते मणी हिना न्यायाने इलानिमे तिनर स्पष्टना हिस्मानानो नामार्थ [illegible] तेयाना सुर्यं नस्वविधूणा क्षया श्रत्पो प्यनरणविधूनत्र हि निमेनु प्यार्दि
प्राणनवृत्ति विषयापमनेकि पृाज्भी वाहि धृग्गम नमसामी सेवेवाधारे प्रिया नमिस्सादूः॥ ॥वृत्ता॥ ॥वार्तमिति इतिवार्ता विवेदरथमिचिया ना
दिष्टवकेने रहस्वना दानवादितिविहिते पाको स्याक णानिनिभा स्पपया काला इवीक रमिति कृहृणानां हितव्यया गाया (भावा) पराणुवना गायू
नमनर्था माणो विधौ पाले नराश्ता वनः आ धा स्या नमस्ता निक्रियायां उपलक्षणा नारना त्रिभीवाद्य करणो दिभिः कर्मभिः संबंधा नवः॥ के
चित्त त्रापिगणा धनपाधत्ता न क्रियया स्याका णारी तां संबंधमिवं नत्राते स्याकरणो सिनिमविनत्पमिस्सादूः विध्यनत्वम्रिसहा पानु ष्ठानो स्या
करणो इति॥ ॥श्रेणव॥ ॥ तामिवनेमिति नमस्य मुखला मिलत्तथा लिनमेत्या श्रिवी पक्षिन्नतिन त्रा मिकिर स्या हः कोरनस्या हूः॥ सम०
कथ॥ ॥ इत्यपरा इति मालिके माहो केवचमिद्धरस्यर्थः त्वानत्वि निरसमा त्रिम धुदा मुपन्न श्रमाणा वाह्रविविधपक्षकपत्त पनिपाषा समाचि २९

नेवमने मधुसे वेति नहित ते वनमिति पतरमिसानपो इति निषेधवेणे मेविदीपका वी मधुश्राह रस्यर्थः॥ नदपो ऽसवार्त्तिति श्रमिधान वाक्ति सामा नारिति
भावे मनुवति सवार्थने नेनमिधानामवति हरति यहानिषेत्रिका पाक एव विधाय मह रस्या नीलर्थः सुला इति सन्याप रोहरी वा कविति पनि वि तं
मुख्यमसिस्यर्थः कृतरति इमिति विद्यपे कृत वारे नहानिष्ठ तु कलाने तेननद्दानं कुलतो हलि रहस्व वन्या निहाहीय नमाइसिति नमालिकाः पर्वत
दुवना रुपये पिमानिषादव्य नागो गरो वमारि सुपद्यते रलि वृन्दलाक नमस्या रिनाम गरा दुप्समिह्र ला त्रा वेतिनवकर्म॥ ॥केश॥ ॥
ममीयत इति नाममित्रो धवस्वर्थ संता रि एवं वृत्रनिमि विमिदो सका केवि तु कुत्रा मिस्सादूः केरसी वजिनपीर्वनि पदार्था वस्यसमजपदार्थो समरस्यां परस्पर
स्मसर्वसंकेषा मनुवृत्ति भवतीति भावः वस्तमनु प्रेति स्थो इति त्यो सानीत्यर्थः सुषमा इति लापवानस्य वली हिमभा व्यमिमिमाप छोर स्मा
रवना श्रितः यद्यवमिमध्य मस्यानी निम पूर्वाप्यनुपपितु मध्यवानरु हः यद्यवान रुप्समिसे नत्र कर्नृत्व रूढ्व ना त्रिनि निपातनान्न प्यग्रहान्न नपाव्यग्या
पाया मविरा हूपमसिहत्वात् उदाचेति उत्तान मुसानि मिसमासवज्र विपाव चुना हूप सर्वोत्तम त्वपः भेदा स्यालामिति एतरनिष्ठेदीति
षयं विवाचकृतण विमिति स्थेमेषाम पिरस्यमेर तिरीर्धः॥ ॥रतः आवकलहरीति बलस्य कुञ्जगाप रहणा नत्र कनार्दि भाषावः भुत्रवलरनिदी
मुनेत्व मिमित्वं संता माममि तिसूत्र संतानुह श्रातं ना पारिभाषाने नेन प्रत्या कलञ्जयंताप वनरविमि संता पो भवती सुभेता पारी भाषा वः श्यामिवचम
सुमि सुनवी चापल्यहः सायमत्य पार्थः मितमत्य पार्थ विषयमान तथ्य पार्थ उच्यते केन्यर्थ करनिपरि वित्तत्रमसीस्यान तरा हिरिति धनवानि नोपि
बसपः स्यानसहत्स्यर्थः स्वेयस्यमिहोपात्तमितिरमि विधयव मनरोहे वर्ग्य वन्ते नेन घर्मव त्रार्थ नो वेदिता स्मानिता रामिधेयः॥ ॥सुखकर्मा

कौ०५ होमिविशेषारत्नी तिनमंवधश्यतेस्यर्थो मधिहिते मे मे स्वर्थः प्युत्तस्येति विधीयते। तत्र केचिदिह प्रस्तावेनासु पन्थिकाति नेरपाहः कामार्थी ति वानमपर्थ हतिकर्मधार
१९ पोवामार्थो मंनिहितोस्मि भिवश्यमधः इवेनहोति कामेन्नार्थो कामार्थीतत्तो पामममा मेमभिन्नमनो सर्थः महोति इमीपातनकनार्थेने सनेनार्थकहेतन्नममा
नोविर्वामनानः अर्थेपिंचाहेनन्नमामेनोन्स्यर्थः गुणघुपेन्नेनेत्ता धिनेन्ना पमम वीहापमाभिद्या प्यमानममोन् एवमपीति क्रतानुकून्नतेर्कि यामान्ननानि
व्यापिनानननस्य गहेन गन्नेसमिधीयते गुणः क्रियापरार्थकर निमञ्चायिनी हिनयाश्रोनिनेपरोप: गोगनिमित्तावरोपममाननाहोतेनः कर्नीप्रियाना
ना तक्रियो हि कुर्वेनके तेसुप्यते मनर्थाप नु रोषमेवेयमवतिनतत्क्रियाकारकभ्यावमममकृ नाभावेति हि पिमिह: चमयु: एवंचकचेति पद्यर्थावामंनिहि
नासुकमेतेनरेने वविशाना नास्तृग्मात ऋयापिति नियर्थो निसार्थेमया प्यर्थिक इतिनानिमश्रेरितिक्रिपापरा थिक चेनेरनिहमा नोति नियमपर्थ वेमिक्ष
ति मनुपत्तुक्रियापरार्थकारणमभिधानात्मवर्तनिश्च नवासिनो क्रिया नमभिधानारितिहनोणावः॥ ॐ ॥ इत्युपाध्यायमनमपुत्रकपरकृते नामापरी
षेपंवुभाष्यापामहितनोपियारेहितोपमाहिकंपारमसमाप्तः॥ ॐ ॥ वाणि शतोधिपञ्चकिः॥ ॥ किंपयोनननामिति यपीनन सामान्यात्वेवतापायेकन्तुव
नर्निर्देशः इतप्रतिषेधश्च इति अन्यथापि निर्देशात्पपाठेन तेवा विभक्तीनामी मो मकारान्तहत्य मिती संज्ञापात तैरोकुण्ठिति तद्गर्भम्य वोक्तविग्रहः
चपमेति तंसापमेचावाणर्थत्रकाकालमितिं सापाः प्रभितेर्यस्यानिसर्वेसापमतो निनहितपर्यो सोविनत्वक्रम्यः इतः इहेति इतरमेनुवस्यकुराहाणेस्यत्र
हिनिनसर्वा निनम्यापरावरमादि मक्रिमवांगेवायतेनेपरोप: कारिरमितेत नस्तुरेलिनीस्यावानुवर्तते तेनेनविनत्वं वामिना विषकि स्वरोमचनितनीपा हासुः
दिपहानेनवहनीपामाप्यषाकुरिशः यथापाविभक्तिमंतापस्थेते॥ ॥किंबा॥ ॥किमन्यपेमत्यनामिति उपेस्मंनध्यानेयमिपरंचलसनुस्याणा मित्यर्थः दाहरि १९
जिनसरोवामिविभक्तेकारिरमितुहन्तंमर्वत्तिरहेत्यत्रनुवत्तपत्त्वोणोनोरानंनिध्यानि नन्मध्ये पवारारतिगापारतरोतौमुप्पिमानितेनेताविभक्तिसांगेवावर्तते २

पुर्कि ता इत्यपाठे चपोननेक स्वमवां त्वका निति नित्वहारीनां पत्ये नविधम्यतेति कि मः रोपो पारिस्यनु पाकुर्याटेपनजः पोपः स्याताम्नेरा हुके निरचोपपटमिके विस्ते
नवोन्नापानयेनोधिवाः कामेनकारमिति इत्कार्यमावरिसंनतापामामयेनवाम्नोनमस्थिति विथत: मोवोस्मेति नेतन्नताहोगानोपकित्वहिमेनपारितनेकान्तन्न
पेरे धामहसका पत्रापत्रगणात्तोणोनिभ्यायः कियमाणोपीति न नपारे नरः स्थानेस्थारे वोन पत्र नमाननमानि परिकान्तमा भ्यानान्नो पायपंज्ञाः चहहिकाने
नने कान्नात्तमिह: मर्वारे वाः एवमम्यते सह पुनरावर्तनार्थस्यात्रपत्र मोप्पनरः स्थानेवृद्धिन्यारिभ्यातिप दिकं पत्र पत्र न पत्र नवेयकने पश्चिकान्नवाम्नात्
मर्वारे योनपाप्नोति अनार्यामिद्धिति पत्रं कृत्र क्रपेणार्थस्थायर्थवतामयातिपदिकाविनिनत्वकेम वेवस्वरूपयभिपतिभिमनारहीतत्पत्रणामामर्थ्यादि
निर्ति कवाप्याथैत्ररणानस्यापाने कवित्रकाम्यवर्णात्स्यान् नत्राकृतरइति अर्थवतः मंत्ता विधानातस्यापामेप्रेना धीवत्समहासमिसर्थः प्रेका याकार
वचनइति स्वरा पजोह वारे रागमस्ते वाक्याधिकमपुषमनेषेनेमेरकृतरेवकार्यंहिरकायामस्पानेस्वराप्तमायमनामसमितेणयोनानीतिचक्तव्यो पेमर्थते एतद्
ना ह्यकोणामसपापरोनितमप्यावाप्येत योगविभागाइति मनवापनार्थतत्रोकारितनपत्रनेहिनम्भगातम्याविनिर्दिष्टलपासमयः अविशेषविहितइति प्रकारवच
नेयानितिभावः इत्येवेति एवं चपम्नतापाल्वाप्येते॥ ॥तस्माः॥ ॥ वनीनिर्देशात्रिति व्यारेशपत्नाम्यचद्धोममात्मापामावापंचम्याध्वेपरापस्य
पतान्नपणमित्यर्थः तस्मात्तत्स्मनीति पंचमीनिर्देशोनसेत्सम्यपाप्रमर्थः पंचम्याः पाप्मनेममनिवारे शेपद्माभितसेतितिनिपंचनिर्दिशोरकारणत्याणार्थः त ना
तम्थवानो गविनस्सने पंचम्याः पारम्नमिनारेशाः नहितारेशावृतपरत्यनहिवानसमप्याधारेश्रयपन्नविति तस्यमुखस्याः आरेशापचेसूनापेरोषः अपाग
नेवारोपहहोपि सवापारेशापकाग्रपणांतनत्वंपचम्याः स्थानेपत्तमितनमनिविस्थिधानाद्वाते: पंचम्याभावः तदर्थवदश्रमानमिति पंचम्यतप्रकृस्यर्थस्यर्थः

कै॰ ५

इ॰ स्वार्थिकेः स्वादृत्ववीतलमिनारे शोपिनार्थिकोविशयपने परिस्वार्थिकत्सूत्रव्याने भवतिलनः स्वार्थिकोभवति। अथ वा तद्वेतीनीक्ताोविषयतितेोनत्र आ
(एतार्थः॥ ॥ ॥ स्वार्थ विति नत्त्वपरायनाापूर्वमपितमिलत्वेनेनत्वविमक्ष्यारे शपतास्रुवेणस्परारिविधिमिद्दिारेशपतत्समरोपनाापा
गागान् एवनतिस्यामारेशभावः किमर्थ आह्निकः नामस्मात्वमपएवपमाात्मतिर्वाध्यकम्पनमिजोवाथकः कर्तव्यः तस्य त्वक्षिप्रकिमेतन्कृता
तस्यशरिविधिः मिथ्याशामावत्सल्वात्पर्थमितलं शनीत् कैविरिरतामिमिनिवपद्दितिस्ययेनुरानीवेति स्वपस्वारति स्वतोस्यमितिवननारस्य
स्योरात्ने नमोमोति वारौमितृविति अरेः पार्थीनितृवचनात् तेरा शावचनमिति स्वतक्काोरेणतराभूस्पः कतरस्ताद्धः स्योवविशेषः अरा
पस पेनराशारस्यापुराणोमत्वतिरापस्यपैतिनेराजः तेषांः वोगुपोवेति तत्रपूर्वेयोगाणवोविधेयेराहिनीभवतः वशारयोगाद्दपविहितोप
स्यपाविनिमस्तार्थः स्यादत्रपारिपयासंख्यमाशीपनेनतस्मः केरमिराशरानीमितिद्दपदृपमेवस्मात्तेनलघुताएनहीति विशेषविहितास्य
केरोविपपान्याराराानीप्यारिलक्ष्मनाप्रस्यपपोर्वाध्यसंगातनरात्सुनेरानीनरानहींतिदृपत्वयेतिस्यतेनअथापिपद्यासंख्यानाछपणारिरमो
हिन्विधीपनेनयापर्युनेनिकेरमितनपारेत्व सपनपाणिनिपत्सयपनामर्धम्यतेः ३र्वस्त्वविहितपोर्विधेयेराहिनीभवतः नरानेनर्थात्तरस्मराहिनो
स्यानाममितिरस्परारनित्रमिल्यतपानिपुरिकपाएपर्ग्नत्वक्तोणापयाशास्यानताननिकस्वित्रोधः दिकृपाये दिशानाशारिकृच्छशायद्दशादिशो
वानेत्वः इत्वरिपक्षेरस्येने। नवैयाररोपोतिकाः नत्रत्रिशउपनताणलेनोपारानारिहापिशमानिश्चैत्मिनपुणोवमनीतिमत्रहिरेशमेवधात् ताम्॰
कालमेवधाद्दाप्पर्वशरीगावर्तनेनरर्थविशेषकाणाथारानेरितिस्याकालेविशितविमर्कानापपाधीनावमामेदिपयानेअभावतदर्थस्वारितमापति ४॰

ला नामतवपयारसर्वरपःस्वपाावातरिविनतेनेनयारेशाकालपोर्विपयाकालेदुनेनमानारितृयपेतमेनपरिवेशितिानपेताः पर्थवविपिनार्थम्रिलानपि
ायापरसर्वपोरितेशकालेपूर्वधारितामपदेशानितेतनाटस्यानश्यपोरिकतारेमपश्चमिथ्यपरेताः आनिरिशर्थनावत्वार्थिपणपथः प्रवेस्थितिनेशसक्
पृत्ताति स्वकृत्याद्धव्यतिपर्वस्थिपेशानमतीतिपर्वतारसप्तरिकृपशनारेशतत्रिताप्रपमाः अथावार्य आह नेपरशः श्रीविशेषणामनतितिति स्वपमर्थः
विशेषणानिशेषपोः काणामित्वत्वकामवताप्रशापत्वीर्थानिवेषपपोनेनत्वकृष्पानेरेशविशेषणानेनतरापस्वपोभवतिमोनिशेषप्याक्षपादिशेषणाम
तर्वपनेद्वेकोमिमनपिवामर्थवरिरेतकालानामवितोपणनर्थनविहितोपानियकोपेरशारि शरवगीगोमपतिपरानिशः आगतोरेशानकालाहीनिप
रानेर्शारिविशेषसेनेनस्वक्तप्नेनपरर्थनितिविशेषणानेनतराायस्यापावः रितिशनालेविस्वमेनेनपनादिपोर्नपरिशारी। नामम एतोनत्वधामेनाविशेषोगाः
पश्चात्समेव्तर्वोयापेताकोति नेपरेशरनिनेपरर्वावारेशेनेनविशेषणतरसर्थः पोहिरेशेनेविशेषमापारमेषवनिनतःपमपानत्वविशेषणारिमसर्थः अ
नेत्वाहः अकाम्पेतार्थापिवापिपरः पनेरिपः पत्वपमेनमविनतस्यारसःनपरेरेरोनुश्चिनिापेतलम्परतेशः पपत्वपमेनमापरिपवेरेशानरतिशापर्थ
राकृत्कृतआगमतल्पमितिर्ःइत्वरेशारागणोर्हमित्यमिनर्वशिकत्वपमालरूपरत्विायपपारितिमतनेपरेशरस्यपमर्थः नापमत्वभिमतनेनेरेशापा
त्वःकिंतर्हिमत्वप्रिविपस्तरेशमेमहिपेपणवानानीतुत्रवचसापिपतरमितिसर्वनुप्रमंताापवर्तनत्वएत्व इति आहमंशारमितिस्यमारिणकनिामा
व्यवस्थारूतितिमित्रेः रितिसर्वमानाः पर्वतस्थितिकिरातामितिरेताःरेशकालपोरनुप्रवचस्थापेताः परिपूर्णमिति सर्वकष्यावस्थारागाः संमिति
भावःन्यायसाग्पपरोरितिकेविशदःस्वेनुसःकपावशविस्वतापामपरिरानपेशणातकृहतत्रेणपार्थसिनानापूत्तःकृत्वकिनिदर्पोमादृवस्थ्या

कै०५ आधारसंताप्यमिति पदिविधेयान्तर्गतनयसंभाव्यावरमनसापि योग्यसाक्षात्कारणसंबन्धात् प्रतियोगिविशेषणतासंबन्धेन साक्षात्कारे तु
५२ विलक्षणान्यथावस्थाप्यतो विशेषकालसंबन्धासंभवः सर्वदा तादृशलक्षणस्य भावान्तराभावादि प्रसंगः
अप्रयोजकत्वेनोक्तत्वात् एकत्रापि पक्षे व्यापकत्वादिवत् अनुमानानुपपत्तिरिति व्याप्यत्वादि : कथं पुनरिति
विकल्पे प्रथमः सम्बन्धात् सिद्धिरिति विवक्षया तदनन्तरम् तस्मादिति विशेषाभावस्य विशेषोपरीति विशिष्टत्वात्
प्रत्यक्षविषयत्वाभावाद्विशेषणकालस्य कालत्वादिविशिष्टस्य प्रमाणत्वात् प्रतियोगितावच्छेदकत्वादिति भावः
प्रतियोगि पदे पदार्थे प्रतियोगिनां विशेषाभावात् विशेषणत्वेन व्याप्तिरिति प्रत्यक्षं
विशेषणत्वेन प्रतियोगित्वेनैव सम्बन्धः विशिष्टप्रत्ययविषयत्वादिति साध्यतावच्छेदकत्वे विशिष्टप्रत्यक्षविशेषणत्वे
प्रत्यक्षः स्वरूपसम्बन्धस्य सम्बन्धान्तरत्वाभावात् प्रतियोगितावच्छेदकस्य स्वरूपसम्बन्धः पदार्थान्तरत्वे विशेषणताविशेषसंबन्धाद्विशिष्टप्रत्यक्षम्
नामसंबन्धाभावविषयतया विशिष्टबुद्धिविषयत्वात् प्रतियोगितासंबन्धेन विशिष्टबुद्धिविषयत्वाभावात् विशेषणविशेष्यभावस्य
प्रत्यक्षविषयत्वाभावात् प्रमाणाभावात् तथापि विशिष्टबुद्धौ विशेषणत्वेन भानात् विशेषणतावच्छेदकत्वसम्बन्धेन विशिष्टस्य राम०
वाच्यत्वं विषयत्वात् सर्वत्र नानासंबन्धस्य पदार्थान्तरत्वे विशेषणविशेष्यभावविशेषसंबन्धेन भेदात् प्रत्यक्षविशेषविषयत्वम् ५२
कालस्य स्वरूपसंबन्धविशेषणतया प्रत्यक्षविषयत्वाभावात् सर्वत्र विशेषणविशेष्यभावः प्रत्यक्षविषयत्वादिति भावः

प्रत्यक्षविषयतया प्रामाण्यमिति ॥ ॥ प्रत्यक्षविषयत्वेन प्रत्यक्षविषयताविषयस्य पदार्थान्तरत्वेन कारणत्वं विशेषणत्वादिति प्रतियोगिना सम्बन्धः
प्रत्यक्षविषयत्वात् तथा विशेषणविशेष्यभावेन प्रत्यक्षविषयत्वमिति भावः प्रमाणाभावे विशेषणत्वेन संबन्धः प्रत्यक्षविषयत्वं प्रमाणान्तरविषयत्वं
विशेषणतायाः विशेषणविशेष्यभावः प्रत्यक्षविषयत्वेन विशिष्टप्रत्यक्षविषयत्वमिति प्रतियोगिनः विशेषणत्वे तत्राभावप्रत्यक्षत्वं तत्र विशेषणत्वं
प्रत्यक्षविशेषणविशेष्यभावेन प्रत्यक्षविषयत्वमिति प्रत्यक्षविषयत्वे कः पुनरिति विशेषणविशेष्यभावस्य प्रत्यक्षत्वं विशेषणसम्बन्धात्
तत्र विशेषणविशेष्यभावः प्रत्यक्षः कालस्य प्रत्यक्षविषयत्वं कालत्वावच्छिन्नविशेषणत्वं कारणत्वमिति प्रत्यक्षविषयत्वे विशेषणविशेष
प्रत्यक्षविषयत्वे विशेषणविशेष्यभावसम्बन्धात् प्रत्यक्षविषयत्वाभावात् तत्र प्रत्यक्षविषयत्वं विशेषणत्वं प्रत्यक्षविषयत्वमिति प्रत्यक्ष
प्रत्यक्षविषयत्वे विशेषणविशेष्यभावः प्रत्यक्षविषयत्वमिति प्रत्यक्षसामान्यस्य विशेषणविशेष्यभावः प्रत्यक्षविषयत्वात् प्रत्यक्षविषयत्वं
तत्र कालस्य प्रत्यक्षविशेषणविशेष्यभावः प्रत्यक्षविषयत्वात् प्रत्यक्षविषयत्वेन विशेषणविशेष्यभावसम्बन्धात् प्रत्यक्षविषयत्वं
प्रत्यक्षविषयत्वेन विशेषणविशेष्यभावः प्रत्यक्षविषयत्वात् प्रत्यक्षविशेषणविशेष्यभावः प्रत्यक्षविषयत्वं प्रत्यक्षविषयत्वात्
प्रत्यक्षविषयत्वमिति प्रत्यक्षविशेषणविशेष्यभावः प्रत्यक्षविषयत्वात् प्रत्यक्षविषयत्वेन प्रत्यक्षविषयत्वं प्रत्यक्षविषयत्वम्
प्रत्यक्षविषयत्वे विशेषणविशेष्यभावः प्रत्यक्षविषयत्वात् प्रत्यक्षविशेषणविशेष्यभावसम्बन्धात् प्रत्यक्षविषयत्वं प्रत्यक्षविषयत्वात्
कालस्य प्रत्यक्षविषयत्वेन विशेषणविशेष्यभावः प्रत्यक्षविषयत्वात् प्रत्यक्षविषयत्वं प्रत्यक्षविषयत्वमिति भावः

कै॰५ स्यादेकार्थं यस्य स्थानेनस्यो रविकरण [illegible] तापेन। ननु [illegible] स्यादेकार्थं [illegible] इति [illegible] कीकरण

५२ [illegible] विवाल [illegible] कं [illegible] विसर्ग [illegible] स्याप

[illegible] विकरण [illegible] वचनं नु [illegible] ॥

[illegible] विकरणं [illegible] विकल्प [illegible] करण [illegible]

[illegible] विकरण [illegible] विसर्ग [illegible]

[illegible] ॥ [illegible] ॥ [illegible] इति [illegible]

[illegible] पाद्यं ॥ ॥ [illegible] इति [illegible] ॥

[illegible] इति [illegible]

[illegible]

[illegible] ॥ [illegible] ॥ ॥ [illegible] राम॰

[illegible] ५२

[illegible] इति [illegible]

[illegible]

[illegible] ॥ ॐ ॥ इति श्री [illegible] ॥ ॐ ॥ [illegible] ॥ ॥

[illegible] इति [illegible]

[illegible] इति [illegible]

[illegible] इति [illegible]

[illegible]

[illegible] इति [illegible]

[illegible] ॥

[illegible]

कै०५ [illegible]
५३ [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ए०
[illegible] ५३

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

के॰५ ५५ तारतम्ये केवलत्वयत्रिविधिवत्रसाधनस्य पक्षगुणोनारोपेतस्य कर्त्तव्यपक्षगुणानिमित्तस्य पक्षधर्मताग्राह्यत्वरितिभावः ॥ हि तिद्विविधपक्षतेति । घटादावयोगस्य
स्थाले विषयतारितिभावः । ननुनोति स्वपक्षवत्पक्षवृत्तिसाधनस्वरूपसिद्ध निष्पादनेऽपापात्तावृत्तिरीनैतत्तनोभावात्ततहेतत्पाद्यतेनैनेनेनापाद्यतारस्थलं
त्पक्षधापक्षयोः समारोपत्तपक्षपक्षधर्मपक्ष पूर्वादिकेवलस्यपक्षनासापक्षनेपत्तपक्षपक्षत्वनिश्चितानिश्चितात्तानपोष्यपक्षपापानिपक्षपक्षवत्तात्का
रितनस्य शोक्त्वारे । पूत्तत्वस्य तेनापाद्य स्वपक्षेरानगुणास्वभेरावव्यापारसिद्धवक्षपापकृत्यर्थवीगुणानुत्वाश्रूपक्षेरे विभेरावात्त्वक्षपोपक्षपो
णः भावनेनैरत्वमिति नतुवत्साधनव्याप्तिः साधनमसिद्धनन्त्यकर्थ्युपरादसाधकनमकाणामितिनैपदोषः पक्षवेतेरेवत्वरतिमात्रानाद्धि
तापरवीनाच्छिरत्वपोक्तिः तैनेभेरत्वानवगमारपैरमाद्यिमावेर्द्गः नत्तपक्षानत्वक्रियापापाः त्वतः पक्षधर्मत्वेगुणान्तमात्रनपक्षधर्मवेत
क्रियावत्तिनगामितिवोक्तेक्रियापक्षधर्मगम्यतेनतुमात्रनपक्षधर्मः पक्षधर्मपक्षे विभावनेकरावितक्रियापक्षधर्मभावात्क्रियापक्षधर्मेनकार्यम
कागतापियानाविशुमेनमाचनपक्षधर्मानुमानात्क्रियापक्षधर्मस्वत्रपक्षः पकोदेशपरत्वादिकापाः संख्यापाः सर्वत्रपरीक्ष्यकत्वविरोधा
त्पक्षधर्माभावः नतुतत्वस्याप्राप्तत्वान्निपात्तस्यैवपत्वात्तपवतिपक्षधर्मः नतुतत्वविशिष्टप्रत्यक्षत्वादवगतपत्तिप्रामाण्यानामपियापक्षधर्माभावोविशेषः पा
पक्षाधेयतात्तानिपक्षधर्माभावोक्तसापानसाधारणस्यमानत्वान्नाक्षः क्रियुनेकपमिति ननुतत्त्वानवयविप्रभावादिहिंसापादगाद्यं पपोननैकान्तक
त्वेनेपापत्तत्वनपदोषः पक्षत्वाद्विशेषत्वतादानैरस्पत्रव्याप्तत्वात्रसादानीत्यतत्वश्रेयसः स्यागमत्वायसत्ताचरा तथानेकविषयत्वैकव्यवत्प्रोत्यस्य प॰ ५५
तेपक्षाभिन्नाविकिवानिरवधानेदलानवाद्यैधपत्वरेवकोधसात्तलोहिवत्तिवस्तवेयत्तपाक्षतत्वोपविने ः कदिपि ः भावव्यविषयपत्ववानानिमित्तादेतप

८८

नानिवकत्वेनवाद्विसोकेननिरः नाभेकृशोपाईवपोनईमिकियापापक्तात्तत्रिवि । एवंवक्रियेकेशो स्वपाश्वपभेरात्रएवनीभेदमुखानेकमेवेतिनेतथा
त्पक्षस्वपक्षः । वृत्तेकमिति पक्षत्वेनानिवरुपात्स्वकर्यीनुपपत्तिः अपानगणपरूपमिति नत्वपेभेरपद्यावीत्वात्रप्रेतः पक्षधर्मः स्वपक्षापपक्षो
वीमितरपेतेपक्षधर्मवत्सपाद्यत्वस्थिसमानगुणावदकोक्तअभिसवंधः नतुपत्ताणेकेवीचोवनापिविवाणापपेरे पक्षधर्मत्वस्य पक्षनिश्रमविषयपान
वरोधः एकत्ववारितोपयात्रोत्वासाध्यापेसलक्षपानुपपत्तिवेगुणात्वात्वेतोपेनिकर्माननोपपत्ते पक्षणेन्तत्राप्येवेत्पानापिनात्तत्त्वापेत
पाक्षकृत्यनेगुणभेरवादीनुपेरमितेवपेनपक्षधर्मसर्वत्रेवनीमितेनेसमानगुणावदकोकर्तव्यं विरोधपत्तमिति नत्रोविरोधाश्रपनारस्मत्तापप
न्नः पक्षधर्मः स्वप्नवमद्दत्तकृतरमि कविरोधपैस्वशोवंकविनुमहरितसर्वः गुणात्तोणपुकारनाहिमेसभेरानामिष्ठीकरणादिसर्वः प
याताप्तुस्ताविवानितापानावकापाः । क्रिमेयादिमि स्वतिशापनरमिकिंवसपार्थमेरे शः स्वाहाविनस्वकत्वरथसाविशेषपरामितिसम
र्त्विपक्रियक्षधुरोणविवाः दितीपात्रावितिपरात्मिः तेनविसपरांनेमिरवाक्यप्तत्वनेतरादितीयाप्रात्रावसत्तिः कृतेनेनतुनाकापवर्त्तनेपक्षा
भ्यासंपक्षत्वणामितापवरात्मितापसारोमरेकोयवनिकर्तोपवृत्तवात्त्वालकर्णमिवाकपोस्यरप्त्यात्कर्तीवेनि स्वपक्षवाहितीपात्रपरणप
पत्तलणर्थमितिपक्षमिष्ठेतत्त्वेनेतस्थपार्थमामपक्षेत्रापत्तसमर्थविपर्यक्रिः कालितपदामि पत्तपकत्मैतिकवः गतितपद्मित्वासोनीमि तत्र
वपिच्छत्रिवाताभ्याविशेषसस्यपत्तावक्षत्वनेनानातत्वस्त्रोत्पवितिविरुद्धो स्वमानिकवपत्तमिवपत्पार्थपसेलार्थीनपः दनिपात्तिर्व
पः पक्षधीतोवानोकमापमितिसेनतुगुणात्रेतनसपविमकर्त्तावरादीनुवपःस्वपिपत्तिवेतितोपरमताः स्याद्विकतेनतुप्राप्तवपः च

८९

कै०५ तिवत्रिविति [illegible] नापेक्षत्वादिति नापः स्वार्थिक [illegible] स्थितेन योग्यतरमित्याह: [illegible] मित्याह: [illegible]
५५ [illegible]
[illegible]
[illegible] इति [illegible]
[illegible]
[illegible] इत्यर्थः इति [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] इत्यर्थ इति।
[illegible] इत्याह: [illegible] इति [illegible] इति [illegible]
[illegible] इति [illegible] इति [illegible]
[illegible] इति [illegible] इति [illegible] एम:
[illegible] ५५

[illegible] इति [illegible] इति [illegible]
[illegible] इति [illegible]
[illegible] इति [illegible] इत्याह: [illegible]
[illegible] इति [illegible]
[illegible] इति [illegible] इत्याह: [illegible] इति [illegible]
[illegible]
[illegible] इति [illegible]
[illegible] इति [illegible]
[illegible] इति [illegible]
[illegible] इति [illegible]
[illegible] इति [illegible]
[illegible] इति [illegible] इति [illegible]

कै·५ पेयस्यपीवक्रस्य: शुक्रस्यमिति [illegible] शुक्रवाचिनः शुक्रस्य [illegible]
५६ [illegible] शुक्रवाचिनः [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
२ [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ५६
[illegible]

[illegible]
भ [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

५४ णत्वं चेन्नुपपत्तौ समन्वयो भवतो व्यक्ता त्रिर्दीर्घं नेपदे च्छन्दे को निर्दीर्घं नेपद्युनिर्धीग्णादेन्नो नन्नुपपत्ति याने नेनिर्धीणत्वं भवतीति नैव पद्धी समपादपाधिके
५७ मः २ इन्नुगाणान्नापन्ने नेन्नो नेन्नुपरे निरुपसिं निर्धान्तो भाना तन्त्रैस्य मापा नेपदीति [illegible] इति पुनः
कार्यमिन्नुपपत्तपक्षस्य नाभिन्ने वा दे न मपूरापन्नाय निपाद नादि नमपान्ना [illegible] हि [illegible] कार्यो नाक [illegible]
पे तन्नाजन्म कर्णमभिपाणु ना [illegible] मापूरणादि [illegible] पते नेनमपूरापनादह [illegible] तिमता [illegible]
उनमपनाभिति पाद [illegible] ने [illegible] तनाना [illegible]
मनः [illegible] इति पद्यपि [illegible]
नाहिम्न [illegible] निर्निवितः शपपः॥ ॥ चत्वारि॥ ॥ निपपणाधीति चतुर्णा [illegible]
पोर्विधानार [illegible] प्यात् [illegible] विधिरिति [illegible] नितरां [illegible] नाग [illegible] नोदिनमपार्धे वितमर्थः [illegible]
[illegible] इति [illegible] पुनरीति [illegible]
[illegible] नेपूर्णात् [illegible]
[illegible] पाप [illegible] ५५।
[illegible] ५७

[illegible] इति निपनात् [illegible] पोर्वी [illegible]
[illegible] इति मामर्थ्यादिस्यर्थः [illegible]
[illegible] इति [illegible]
[illegible] नतः मामर्थ्याद् [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

कौ॰ ५४ योनिवर्तेत पदक्रमश्चेन्निषेधोपपत्तेः क्रमोऽपि तेषां स्यादिति कंठपाठविरोधः एकमात्रपर्यंतिकमात्रारुहतम्पवेन्नर्शीयानयो निर्त्तिशर्थतम्पाद्वीनमपोनितनाद
५८ पदमानात्वी नपात्रपविशेक्रतावचक्रियेनेन्नर्शीयेचनरक्षिन्यूनक्रियिपत्वातोति नेमरविशकमात्रपरस्यपायोनेकर्शीयाविशिष्टिगानात्नलीपेतनस्मार
तस्यवर्तिम्ब्रकत्वनीलापिक्तरावतपवनतवपनेबतपापीतः यचार्शितापिकनतथ्यनालाघोकजनपतेक्रमोऽतिमात्रात्मूअवतीपनीवत् बहुलतयोन निरूपत
निषेधमत्रूपपः नतः पामात्वचित्तिभेकाप्योविनकृत्यः एकार्थकियेनि त्यास्त्यानरिनानिक्रियापायेरस्मातलमात्मानेकियापापाकजनपत्यनेमवहितात्मतः
सारीनाकेबनक्रियापवनेदिवचनवहुवचनार्थांनावपवत्ताः पवेतीसारीनकायस्यात्यकर्मपवेनोहिवचनवहुलाचापोवचनभेदनितन्नतः क्रियाभेदमि
द्विः एकत्वार्थक्रियापात्रवचनपानाद्विवचनवहुवचनाभावः इत्यवमवानेनामीति पवंमोनोक्रतेनानसर्थवत्रतकृतीयपयोगः॥ किं तेषु रत्नं कोंनी
ति कर्तृतावक्रियायामावमपवन जवविशेषपर्श्वानापक्रियायः क्रियाविशेषणेवचनेनक्रियावि शेषणत्वाच्च क्रियिभेदमिहैः नीयातेनपमकेन
चकपणारित्वत्वाच्च क्रियायस्यावगतिः गणारभ्यवियपापापिवर्तमसंपवान वाघकः किं पुकेनवक्त्रकोसदवकृत्यनयाकिंपाठकंकणोत्स्वयभावा
एकमितिकेवलक्रियापत्रेषु श्रतनतभावचवनकेषोनिंपनेमेकिं कोनिकाक्रियेपानिवेषमतीसर्षः नत्राश्नानवनिपक्षवार्केमकनाणारित्वणानक्रि
यापन्नवागमात्यात्तैनेवीभेदोपारीनावकालमंत्याव्यात्तीपपत्तहाद्विधानम्पात्मनितस्मात्क्रियापधानन्वात्कृपया एकपदेपात्रार्थपिकिंचक्रि
यापवानवनपिविधीपतेवीदीनवहुवीसारोदीहिरव्यमकागार्थतारवतातस्मापावानेपुपवापदपाद्वेदीरीणानाधान्मतवत्विमात्मना ए॰
र्निकमापाः भासंगावानमनुवीदीनांमाधमनात इत्येपरनिपदापिपः पवनीनिनिरःतेमापवाआपनेतिलवाविमवैवाचापापायस्यपाकक्रियापापः क ५८

नीसरेवरनत्रसमिथानान्तकेवनेनाव्यानेनेमीनत्रस्यारानारात्यानसमाधनमघाननापवेसंगः पवांनोणाहिरव्योवनतणपपणमावंक्रि
पानीमेनाचारेत्तहीनि क्रियागनमत्यावेहिवचनभेदेमन्येनेजानीति नकाणरित्वात्यकर्तृकर्म्मणतसंत्यावेहोवचनभेदेरसर्थः। निक्रोक
नारिति उक्तार्थानाम्प्रयोगारतिन्यायानकृत्वनमपीतिपवतितदपिभावत्रतिगेकानारितिभावः अमपारिति पाठेचैतिविषयमात्रकेवला
ग्रहणेतिः प्रयोक्तव्येमेवत्रपात दिवचनवहुवचनाम्भवीति मेवंप्रियमपम्यपरिपाननानावपदविशाद्यमारेकवचनेनैवसमप्पः पाम्पतरति
पत्तिहारसंभवः नद्यापिपर्णहागनापाह एकवचनमिति हो कर्मणोदिवचनेनेकवचनारभेकवचनग्रहणेनकर्त्तव्यहृयोहिवचनमिमेवक
त्रैवनत्रयाव्यानिपरिकालत्ववारयेभवतीति तत्स्यानिरपेक्षत्वमेकवचनमुत्सर्गोभवतिनम्पाहिनावद्दु च्योर्हिवचनवहुवचनयोरपवार
योर्विधानारएकवचनसर्धिन्त्र्यभेदेकवचनित्यंसव्याहितेः यपाघः र्थवाचलिपत्तमेकवचनेननत्वादेकवचनेनेवाचसपपः पाम्पतेनतु
द्विवचनवहुवचनाभ्यांनिमिनार्थोऽव्यामिनसर्थः अद्रिंगानविप्यमिति पातेपरैशीनविनापिसिद्धिलिंगम्पनोकव्यवहारगम्यमानादिपयारि
भ्यरेणि हरणत्वारिनांनिकछल्या दुक्तत्वार्थविप्रपल्वाचपवीसापापामलनाभावप्रमनेमासात्रायेपणेसिहिम्नाह विहेत्मिति यनुपर्वसाप्या
मित्यवानिहः पूर्वपपः सर्वत्रसिहिमनुन स्याम्पापाः तिश्रयानपवेसात्रिपनेहपल्तारीनापमनलाघवति एवंनार्दिवशनेरापनिपारनाम
चोरत्मपवस्मुन्यतेनरायसपायसंगात्याचापकंवसफायहराणमेवतक्त्रंभनमेवपात्र्यार्येसिह्मपदोनामनावाताविवतावसाचपायपवमाणा

कै॰ वाचितंत्रेषामेव निरूणं वचनं तंत्रस्यपत्नेय यथा रूपसरूपमितिपे तद्यानित्यमथ प्रमितिपारत्वेनवक्तो सामान्येन निर्दिष्टानामपि निपातत्वेनैव निरो अथ यत्तन्मवारीमांतू
५९ पचयुत्कैर्विपर्यायेण माताः पावनात्प्रमितिस्तामपि प्रतिर्नादिनादिनिषपपगुतमपः पापीपानिनिविपपरसर्वो ष्पसम्पविवयः पदकृपः वीतनृपणे
उच्यते अतिदेशात्पत्रसमासात्त्वत्रिविधेयपे हृतं वैश स्वहंतु नार्थ रेवेतमिति विसर्जयत्र वृविधस्य विभागः अनुसंधानां दुमे सारोगहो पामापिनहू क
र्षेपवचनीपर्यंतः [illegible] प्रसस्पार्नां विधेयपत्तपात्प्रायान्मात्रर्थसमीवरसमासेर्मनाद [illegible] परसमासाविनिर्द्वपरसमासोपद्येथ्यौगवचनामे
द्विरूसर्वः एकवचनमिति एकनारीपरसमासः पदीपंतांगुनचोरपानिगुणगुणितेनोद्विद्गमर्वराको पविस्यमेरसंवंधस्य विवक्षितेनानभेरनि
वंधनाम्या: पक्षा अथ पुर्नसमास पेंचगुणवचनानामाश्रमतो सिंगवचनानीतिलिंगवचनरोधेपिनाज्ञि मेवंचा कमिरगुरुकस्याद्वाहावद्गुणो
द्वाहेनिपरिर्पूरसमासेर्नात्त्राष्ट्रपत्नेनत्रावद्गुणस्त्रिनामित्ति घातित्वगुणस्यपत्नतेनोगुरुकस्य निमित्रियपतिकाप्पनहोषांपगरामेपरसमा
सिपेनमाधुर्पेणगुणेनद्वाहपांगुरुत्राह्यैनेनमिपरसमासाद्गुरुसेपरसमासः [illegible] सर्थेव्विशेषणत्वादिति उभयानुभयद्वारेवेष्टिम्यक
मिरूपमतरहस्य प्रापमनिमसपापिप्योनकत्वात्रसपर्वं च स्वार्थिकत्वात्प्रकृतिमितो लिंगवचनानिमितिअतिपन्नत्वेप्युत्तेनतद्गुणाचः द्विपाम
जिनित्रापवेन्मत्रनिरूहिविरितिचसने [illegible] सर्वेचेरिति नमगुरुकत्वाद्गुहेसारोगुरुपंद्वाहेसमेदविवहाम्याद्गुराखेपोद्वाहारिष्टवर्न
मानोः प्रसमपानुनस्पारपत्नी निरपाहारिगानलिंगवचनेनापपत्तीनाद्यसमासिरोपः नेनरनिमगुरापः द्वाहस्वार्थमंत्रीकाणेनमेलापमिस

पेहसंवंधेनवहुत्वादिपुत्रवत्समानाधपरिसकत्वस्वलिंगासंख्याप्रवर्तते नेनत्वगुरुपरोद्वाहेत्सारिमित्यभिगणकारेण्यस्पपद्वारिष्यः कल्पादिरूपरोपा
भोगेनानिवग्रहेपनुकल्पादिप्रप्रवृत्तिवलिंगरूपनासानुभानेगुरुकृत्स्नाचोहेसारोरोपः विहितमिति पदपत्नप्रपरूपाद्वः समासानपवेदरूमथा
मिरहमहत्सदेम पत्नाप्रस्पपाथ्र्पमपातात्पमपार्थविशेषवाविनिरूतादिपरेपोगिति वर्गमेनेनुगुणादिप्राप्तपनात्वानेम्भपदनेपेहुत्तारोप्रत
परत्रसंकल्पवर्जितगुरुद्वेपद्वाहरपरसमासागुरुकल्पेनिपपयपुपमानप्रहणनेपातेनवापिनामसुदारवोपमानोपत्रेपभावस्याधिपत्नेपद्वारि
मेपितत्रैवमनपोसमिदम पोप्रिएणिपारवेससोकेपद्वरितिपविहितः तेनप्रनुपमेपरसमासः पद्व कल्पोरेवरप्रतिनवत्संवंधरीतेपवनारीपत्नार्पे
भप्पाभावः विपनीति पदपत्निनपदसेचहुगनीहोहेसापिरेनाभिधामिरस्पादिगानलिंगवचनेप्रेत्रासातापुत्तरोपपर्पहारामनिभानीयकें
प्रहाणमिनिनपेक्षविहृतोगणप्रवृत्ति पापिनिदाहोलिंगेनप्रवोणयेतिविधानात्रैरतारनपपवपः स्वार्थिकत्वात्त्विषयपानेवप्रनविष्पतीनिरुहीपरूहण
कर्षेपमत्रिकपणलिंगवचनोनिरूहिताप्रपाते [illegible] उक्तिसेन्चगुरुहणादरसमासेणानेपपासर्वान्त्रप्रपत्नेचलिंगगुरुचेनेप वचनगुरूपस्त्रे
वनः अपचगानीपर्हतेनानुप्रवृत्तिनिपमापांचोतापचेरस्पमहसमासहत्रीपपापर्णोभवनः अथ षावाकाप्रनामांपात्राहूरनितिवितुनकारोणनहिपा
होपर्येनानुराजिपिताप्पनहरनुभपानिविहिः विषपनीति गुणवाचामनकपुनिप्राणाविषपत्नात्प्रनुरागसंप्रमात्रेणमरमपपमोनहपगुणमर्व
वर्तनारीपरसमासे रूपांतमनारपस्तुः विज्ञातन्मेमेति अपोपापांतेरमेवेनिरिवितुनेमसर्थः विवमपानिषेधेनि चनेतुविधाए: प्रामस्यानिमोनर
नि पदरेवपारवनिर्मात्प्रनपात्रापत्रेणणः हृत्वाविपानीपमानति हेतनहोनिप्रवृत्तपगारपरेपरसमासः किंमोहेवारहृपरनिपारोरि

५३

कै०५ भवतु पूर्वपक्षेन भाव्यं नैव रोधः परपक्षे पापापत्तेः परसमवायिनि नैविनाशाद्विति ॥ तत्र पक्षेन भाव्यं नतत्र वार्थं मन्नेतीदृशमानेरोपपत्तौ रचनवत्त्वरवत्त्वादौ सेति
५० पापाभावेऽप्यान्तरेण पूर्वपक्षसमापत्तेः पक्षे पर्यवसितत्वात् पूर्वपक्ष समपापाभावानुपपत्तेरिष्यः पक्षपक्षे सिद्धिविरहात् दूषणमप्याह इत्यपापाभाववद्रपद्राता
गृह्यमाणत्वे सत्यपापीत्वानास्तिवाविनत्वात् पूर्वपक्षसमरावनकं पूर्वपक्षस्यापत्ता पूर्वपक्षसमानस्य समानत्वे च सत्ये पापीत्वान्ते विनाकल्पमिति साधर्म्याद्यापीत्यवेद
विप्रतिपत्तेरपविधानादनितिक्रियापापपरत्वेऽपरसमवायित्वादित्वादिभावः इतोऽपपत्तौ कर्मभिः पापप्रतीतेः पापाह कर्मणा दिति क्रियापापेन निर्दिष्टा क्रिया
पक्षे नैवमतिसातिवक्रियापापपरत्वे भूत्वाः क्रियापापपरसमवायित्वाद्यर्थः किं दृष्टान्तिति भविष्यत्कालावापादेपरसमवायापापाः क्रियापापस्य तत्समवायत्वात्
त्यर्थः नीलः क्रोधादिश्रुतिपुनर्वाच्येत्यविर्भावमानकालविषयकं भावाद्विभावपरोक्षत्वेन कल्प्यं इति तत्त्वविनिर्विनपापानिः कार्यपूर्वचनिक
त्याधिनिपरापरिक्रियायां पापवर्गाश्रयेण भवेत्कोऽपि विशेषः नरापकत्वादेवभावनिकल्पकत्वेन कल्पत्वादिति पूर्वं च कुलापरूपवादे पक्षे रचना
णाक्रमणादयः प्रयोगाद्युपपत्तेः पापकल्पक्रियापापवर्गाश्रयपक्षत्वकालविषयकत्वस्य पापपोषेत्तु वोधपतिस्थापनत्वात् एवं चकालान्तरपविषये
मितं तेषुः कस्मात्स्पृश्यभवतीयपचनिकस्यपक्षतिकल्पमपाहीत्यकल्पमिति लोकनरेतिः पापसमापाशेषणादेवं दोषापाकरणं नरतावा
वदास्यपरपरसमवायित्वभवः स्वरूपापत्त्यगतमापापूर्वाश्रयेणादत्तापापरसामापात्तरतानमपावरेपरसमवायेगुणत्वं तद्धापापपरस्याहेतरक
न्यायात्तु तेनिषेधः विधा स्वरूपपूर्वपक्षहणामिति तत्र तत्स्विकल्पनाविशुद्धेतारसर्वत्र पूर्वस्मिन्पक्षे पलमिति तद्दुः पापेनपरिक्रमाभावादिति स्वतु रम०
पक्षानितिकाभ्यापकत्वविषयपापानामिह शास्त्रे स्वार्थकत्वापत्तिकत्वनात्यन्तिपरिकल्पपविचारेपरिपक्वे पूर्ववर्तमानेऽपि पक्षमनावेषु कर्मान्तरमिति तो ५०

पितृपक्षपवसंपुरतिभवतुः ॥ तास्यचविषयपदार्थमिति नतु पुनस्तत्त्वमस्तेपदसंबन्धे वरपाठेऽपासपरामर्शोऽपि तत्पूर्वमितिवेदवः सिद्धिमिति पापनिपरिक्रा २
प्रसक्तोऽविवमपरसाम्यतः वेदोपपत्तेः पुनः पुनरुक्तत्वे सत्यप्रपरस्य तत्त्वान्तरं कल्पितं विधिष्याति कल्पनाः कालेन्मत्रोक्तः वेद्यमनुमानासु निषदपराविद्योपपद
सपत्नत्वमपिनिमित्तनिपतानामुपरा विधावेदन पापनिमित्तविद्याशिति एवं च पापनिपरिकल्पनमुपसत्तोऽमनः कार्यकारणभावस्य पापविवेकविवेकं स्मृति सूत्रमय
तनुमपापापत्तपापापृपश्यमानः कारिसमवायुपपत्तिसमवायतेषु इतुर्वं त्रिविधि विधिरिति सूत्रे वाधापत्तापमानादि विहत्पदपहणेनेनपदवं परपापनिपरिका
कि सा च कल्पनाः सिद्धमूतिलक्षणः शैनैरवतीति तापकमनतो वापितिहेतुत्वात् सिद्धान्तसिद्धः पक्षं स्यादिति सनस्त्रप्रत्तभावात् पद्मादयो कारस
वेदमानसद्धः वाः पापनिपरिकल्पादिति वादुर्विहत्तेनेनहनियम्यपनसमपुरापापापदविद्वतानमपुरापावसत्त्वोः विचारान्तरस्यापृथक्त्वपानत्वादापनिपरि
कल्पनापापसक्षापरीतस्याप्याविपक्षकर्तुः किं कृते पर सद्गुणोकाद्योराष्ट्रतपवनिपालनापिविधपक्षिसंयमेन सामान्यपत्तिपत्तित्वापत्तेरत्रापिनपवत्वमा
णः ॥ ततुक्षणापपृहणामपिपापार्थलात्कृतनिपरस्परसमपुरापानापनिपरिकल्पत्वानपाने निनिपरोधः स्वपक्षपरनिपनितिदोषाभावापादापपत्तिहृदृतनिपु
ल्पपमपुरापपपत्यपापहृहणेनपानिपरिकल्पनानिवर्तनात्मिवृत्तवाद्यवपरनियमितिवेदनकर्तृकत्वात् किंतन्वर्थमिति पुराणादेवे वेदवचनपाठात् पूर्वं तु
प्रहणमिति सर्वथः स्वपक्षाचरणपवनस्य वेनपापविधेर्व्यवस्थापापानां दिन्नापापृहणेनसंबन्धः सादिनिभावः किंवादेवं हृदिति वहुते न विदेपतानपथानं विपा
पापहृहणेन संबन्धे नित्यप्रपतेर्वाद्यानमेव पापनिरासेनेन विशेषण तरेनापि वै विनिपपतितत्त्वविधापापहृहणेन पुरत्वात्पिपासामत्ववत्संस्यापावीणपणा
वपापत्याननिर्वन्धः सपनस्यानुमानादिरिनिपापान्न पापुनपनेति तदानेनिपमार्था पुराणादेवतत्र्वमवतीति तत्र विनिर्वन्धिपकक्षिपानिपमवतः पर्योगश्यपा

कौ॰ कृपकृत्ते॰ पेटकल्पनतारति नत्रपात्वात्कल्पवारिभित्यीति द्वितत्वात्मनाप्रमपभ्यात्रमाव्यंतेपरोपः कल्पवारिभिः पक्वर्पेल्पाद्योतनामृतः प्रकृतविता

५१ नाकल्पवार्यंनाम्नकर्पतोतनापनात्रपमीभवतः॥ पकृतेर्वेतिकृत्यवारीतां प्रापकत्तिः पत्रारितरर्वृमेसत्रकर्ष्टुःसंपवतित्रसीपरसमासेः

प्रमप्राप्तिपक्वेत्वमानावीयरर्थीनाग्राप्राक्नीवरसमासेः पकर्षः प्रमप्रपः प्रमनतारिति पात्रिपरिकसमाकृतेरकृतेभवतिप्रवंतसपवाय

कुर्मीतिसंवधाकृदेतितत्तेनास्मतप्पवृत्ते विहितेवेदेपसाघपन्निप्रिसर्थः कृत्यीपःकामिति मिन्नारत्वीसान्स्यःकामवतिप्रतानाप्रधी विनतायं

न्वप्तीमितेस्पवभवति पीतेकरति पींतसमावीतिप्रपदपृत्रताप्रापपवारःपींते वाहयक्तिसमावाद्मकृत्वा कृत्वीकातानेरहृतिमतागते मिर्वेरवे

नाधृतेवामावारतेर्वेनापितसंपेनवरीपितेवपवरोर्कामीपलाभ्यारिषुभ्यांवाम्मेनवालानारेकमाधेल्पयानमविवृहुस्पमापावीर्विककाप

तस्मैनपनिवेवंवालिमाप्मकोत्नृत्तितिपर्यतोप्तापिसामाम्नविधेदीपकंकिवीपविद्विपमसारीदत्वात्कविवीपिति पतातुःप्रकृतःपद्गीसंवे

हपविवताम्पांपहनमकर्तिमपति कित्वकतापिति प्रनसंनगातोक्तारितिकनिकतेनापपहृदिपप्रतिकेति कृत्तिमनमर्हपिप्पल्पारत्वेपपर्ये

विवत्तापासमासेकृतेनतःकपम्प्पः कवप्रामकरति समासान्तताणाकृत्तितकृत्वपकृत्यतेवाकनिमसापुरात्रनसमवतिपर्वेतुकनिमतिपयो

नसमासेकपमाणोरन्येतोरानलसमा॥ पत्रेमिवाकृत्मनारितिकृतविषयमावेनाः॥ क्तिमामाधिकृतंपवपरपोतिमिम्रापमार्पेहपपमानारनिवि

प्रतिषेधः कृत्तिति॥ ॥वाहैनोकर्त्तारिति प्रविधीतितावितोविध्यपराप्रकृतितेर्वतेनतरालहितेवपानतापष्ठीप्रकः पत्रपोतिवधीपतेपरात्रितितो राम

नविवेपपदवार्येकृत्तितारपःवाहसतैतेनतरापिविमित्यार्पमपनितनावाज्ञार्थनातप्रल्पपापनाः पतीनपमापनेः नतपत्राप्रकमारितिपापकः कृत्ति ५१

तपेति प्रपत्नमात्रपः पमपरासर्थः प्रहृवेति कृत्तितकृत्वापापिकृत्तितकरतिमवतीतर्थःसतारेतामीपवयतोःर्थवारेविधेपवचनःसोर्थःसा

र्थःमेवानेकपकारोनाविप्रणाकिवामंतेवमपवनत्वात्ःगोः प्रकृः पावकोगतपुरषोतिषरनितेमार्थेनमिधानेनसावेनसमेवेतेमवतीदस्यमात्रतारः

तिपेतत्वसतेतेनतत्वहपमितपवाहवेमिवातव्येवार्थपेपत्तेनेनपवाक्तार्थेमिधानर्थात्तेनितिमित्वनपेतस्तेनेरवाहेनहरेनरितिपवातर्यापपंपवक्त्र

विधीप्तेनवनातिरहेपराताानेवर्तेनेतरापितनस्पपास्तर्वीतीकीतंवानाजिमाहेकितरानेपास्वरूपःस्यार्थः नात्तिमुरवे परातुनातिविशिष्ट

हेवमाहतरानातिःस्यार्थः॥ प्रक्तारपेपरायुणानामेतर्वेतेनरानेवास्वरूपःस्यार्थः नात्तिर्वयं परानुणानेवर्तेनरागुणामामासापायेगुणद्वपपुरा

येवर्तेनेतरागुणस्यार्थःसमवेतसमवस्थानविधानेमनितिगेवुवनेविभक्तिवाहेतिनेवेधः कात्विदेवानिति कियार्थीतापेवपाप्तमर्थःकिंगोपीतारित

वृत्तंसंख्याविभक्तिः कामकंकर्मारिकवितिगिनेल्पाकाकाठेपवतायंपथाप्नीपुनातपंमकमेकोहीवहवःकर्माकृणेतंपवरानमितितेपुवति

निमित्तलिंगमत्व्याव्यतितिःकृतिगेतिव्यासिपानेप्पवपव्यास्तपंमकोभवनगतेतेविवाति तितत्रापपेवकमापवनुपवतितिमितित्यातितीकतिगावे

व्याःसंमवत्यापुमानेकोहेवहतितवपुत्तिगिनमेतोपारभिधानामावःपधपिलोकेपदाह्रुपीनापुणपरसंप्रार्थःपनापवेशवर्गवित्यमवपागामाव

तथापवरूपम्पनितोकामांगासुतेमत्वहृत्तापकल्पितान्मात्रातिपदिकमायमपेगाहेसकत्तितापर्थमंबाकृत्तितमापवज्ञानकमवतीनावधिकसंर

पुरुषमेनपाहितापरहेतविवेषणविवेवधुहितिभिमापानरवैत्ताशीमितेतेनमाल्यपष्टासाहेकिपनाविणायामकामनरूप्यसमाभिद्यानेनततोमे

हापेतनहिंगेवतोपेसपागिमवेतंगतिकितरूपितोपृतेननः॥ प्रव्यासाहितिनातोपत्तिनायेवसावनापेवपातुत्तनातीकोपिदाः॥ नंगाणिव्यामि

वै०५ ५२ [illegible]

[illegible]

[illegible]

कै॰५ [illegible]
५३ [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
रेफयो [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] एव॰
[illegible] ५३

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

कौ०५ पावाविशेषोनत्रूक्ताक्रणामनेरेवरव्रणामनसोपमानंत्मालपतनेरसूपनिपातसमनासिनतुप: काकलमयध: मरेवरजमररणनान्वयमोपमानमिति विवारि:
५४ कोकतानीपारिशाहनाम: संपद्यते चर्थ संज्ञाणामारिमितोवमाग्रविश्यते गौतोबोविहिनेषाणमतेरमो मिश्रितारिमोपमयामान चाभिनितनते
एकानपसेत्वरणपत्र: कालरलाण् अपवात्रमासमरत्वनोत्रिगोवमिश्रित्यवरूपमितिमयमन्ते गौजत्राणा तुमिस्वगीतत्र यदाणमपसपिनवानगोवक्रूनारिय
वर्णनिमितोशाब्दिकार्थविहितसमयसममसूहतोमतसपमोयहणानस्यान्नगोवनासिरेताननुभवति चाभिनितनकर्णते चाभिनिसमामाभिनिहुत चा
पत्समवनोहेनाहतिपयोप: [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] पारि:पविनिपरूढा व: सिध्यति स्थूलंव
[illegible]
[illegible]
[illegible] सम:
[illegible] ५४

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

कौ०५ [illegible]
५५ [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] १
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] एम०
[illegible] ५५

क्रियापा [illegible]
[illegible]
[illegible] १
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

वै०५ दग्रहणाः य्यमार्यविग्रहणंक्रियर्थवेवपाकाःस्वक्रियापाताद्गणनेमान्स्वरन्याहविग्रहणोयक्रियमाणोक्रियायग्रहणमनक्रियाविदोयोश्चनेनान्यथानेर्वपरेक
५९ न्याख्यक्रियामाः न्यूनतयाणाःग्रहणोगणमेवराककृतुनारणीभवेदितुस्यराथमितिकर्मिकाम्यानपवोगेकन्नगुणारपीनमर्वतिकयोहिनावसितिनिमयोग
हिर्वेवनभिलाषप्रयोगाः हिर्वेवनेयीनितायकानतकाविषयनायत्रयपोगेविहमोर्थव्रतसणोभवृतीयरोपः गणानयहणंपवसायतरन्यार्हत्तिगणंत
चत्रस्यपार्थमन्यांकियाप्यारहत्तीविनुपमनेसमरणशानायप्यानथत्रानालयप्ताअनेकावर्त्तोन्यनेनेसवाष्यात्तेमन्ताक्रियापायाविनुकेनर्थहविनमेवानसा
धनपेरसामपर्यवतिपत्रमेरांवेभनक्रियाप्याहत्तीविधिपेमाथनगणनवाविनोविभमरणाधवहत्स्यसम्प्यानरहपंवहलनःपाकरसारोकोरोसाहिक्रियापेनः
चन्द्यम पप्तायवहत्स पवेष्कहति देवमनहिपिनहति देवनाह्रव्यनातिविशेषवाविनानोभवनामोप्यामिथ्यापिनः सामानाधिकरण्यानागन्ववनापनो
भोवाप्रसक्तिदेवनानिकृतः पृषयहवर्धः हिविनितिकियावारोदवनाशेनत्रुमानिवारणोमर्थः देवरहनमितिनिमितात्मनोरवनावहस्य हंवोःपर्याप
न्यायगुणपत्यपोगत्स्याद ॥ नाहिंत्तोहिनारितिमप्रमिपरविधेवनवन्नानेवनेपत्रकन्स्यानाप्यायवनाहितिकेवनविशेरितिवचनेनिमेलिगाथेचस्यत्वा
धेपाविविकल्यार्थवार्थविनानानिहमितिनुवमः पद्धवेनवीके सुपमावस्यानाइति वपवहणतिगन्यहवच्चनानाणस्यस्यस्यानिनकेत्तु यथाक्रमं पर
५ दवावेति इदवयमाकर्मव्यमितिमरेरप्यावकूनापनर्कमनेतर्क्मणाविषयार्थः कृतंवर्ति द्विविधावेति वचनतमव्यवयहणवार्तिकेरहप्रोमेः कत्र्यपुणिमवपपे
तेवामिनिति यनसनवति मुपपदकतेयुधामिविद्यिकेगः इतच्चापनतेहोकन्वेतिपोणानावारत्रचेदप्रयोगानन्यानिरिरगुरापतगो मवंप्रमिनं देवनायान्यप वा०
इति चकुसिविवहायहणंचेति नेनात्रपक्षतेरवित्रविनित्यानवत्रव्यावः मेरानुपक्षानावधिकारणगन्नानावपयमानाविकाधरेसनक्रिमापाकती वि ५९

वसनेनरावित्वमयोर्थकुपमवतिपवासवनायूरनमनावएवचकृतिविवत्तायहणोनव्यायोमरमानुः पेनहवेणयाणप्रूनलकायांनेनहपेयणमृगप्रभा
वेः भूतनहावरमाप्रवणारनियमेगाभावः संपपकतेनारवापूतमत्रावचवकृतिविवत्तायहणोनव्यायोनमरमानुःपेनहवेणवाणप्रूनलकायांनेनह
पूनननस्य प्रवीः भूतनहावरमाप्रवणारनियमेयाभावः संपपकतेनारवानूनमत्रावेननेव्युपन्नमत्पुकारानापपदोक्तविशेषनाभोपवानन्यग्रहणोक
विभ्येः भूतनहावयग्रहणपपयोकार्थवाग्रहः विकाराग्रहणहन्नानीनिविकारास्येहविवक्ताचोत्तनोविकाराचमद्यावानुवसात्रुनेनानानवायर्थ
वियपमदः ह्यपीवारिपरति महतिविकाराप्योवानावावनवाद्योनीतिवचने नायस्यारेति यद्यपीयमन्नननमर्थापरस्यमान्ताविहः स्वेनेयाणु
सपरस्पर्थः सन्माभो चयमहणमिति समीपवचनमनशहस्तप्याप्रथ्रः स्वपववचनारत्रुयेणानहमार चनेनिपवासारेति इहतीरहीनाप
साप्रयाह मेनरसीति दरतोभिषाचपकाशपवाह इतनहीति नारकःपरण कथमिदितिति पपरतइनित्वेहत्रपशलाप्तर्वसपर्वपदेधुरानाम
पारामानयनवनीनिमरानवेरतुकोनः समासहवसदिपरतोमवलिपरानकुसम्यगूहणंनरानवेरतः समासाग्रहस्यपेपरतनमपवाचरोपवर्षणा
इतियमः सतवेरस्सनमाप्रवणीयसमस्तस्पयः समीवेयः परः नरेनः समासाति कचेरसमखमिति सहेमसहवेसपानकारणानारसनतासविकरणमर
मीपकरवद्भः कामुनिकेषःवकरापपवीनः चतणीरऊनामस्वस्तानाहितिवचनारसोवाकानेसवनिमरताधेहानिगहातिरापउपात्तः नववणानमि
नायुरारहणारकनिवापिनेनुपाहणानानासारेसमानामानाभावः कंवातनिमिति चनयनानावाकूहित्रकंपुत्रावयणमन्थनेनेनाचवाःपवनानिरर्थन
मानस्मानानावयः एवगवासेपिवावायपागरितिजेनानावीहकंवातेमिकल्पः यथ चहणावन्नर्णामिति कर्थ पवहनिमेनरहणानिचनाप

कौ.५४ लेविशून्मपरार्थेबहूब्रीहयः स्याद्याः स्थपः कर्तव्याः स्वनेरे स्वरूनवचनानर्थक्यमिति। स्थ रूपतेभ्यरति एतावत्सु सत्त्वपत्तिविधानार्थेकर्तव्यं तत्र वोत्र
५७ विशेषाभावात्समानाधिकरणात् बहुव्रीहिवचनानर्थक्यं वात्तत्वानस्थ रेवां विनिमेयमारिलो पाभाव्यारस्तोपेन स्त्रीन्द्रारणः सिद्धा रतिना र्थान्ता
रेताविधानेनेत्यर्थः बहू वाश्च मोरत्त्वार्थमिति सत्स्वपत्त्याकामारिविभाषाधानेरा स्तव विधौ यनेतत्तोनेरा स्ना भाषे पद्मे वोनानि विशेषोपदर
संविहत्निश्चेतोरास्नत्वाधरानुश्चेपरश्चकृनिस्त्रोणाश्वरानन्तरा भिमसौ कृत्स्नोरास्नंपश्चानिरी विनुसमश्चरास्त्रं कास्मारस्यार्थः बकौ
स्थोति सुपृक्तोपपादेत्वस्यकान्तारिनिविकल्पनिषेधो विनात्रिसेनास्तौरास्नेन गात्वंन स्थाहोस्वपर्वी लुतोरास्नमो भावस्यपरउरा इार्थः॥ ॥
हिप्नुत्सौ हिन्हूति पधत्रयपुल्लाकराविल्लाविम्नुपंवेरात्वमेव्यान हिविश्रभापार नृपहूं पुपहू वीहाविनिनुविभाषामेरात्वं तपरासमामांमविधेरनिस्वर
हिपर्हि नैसमामांतामावः तरासमावकाशोविनुसनिसमामात्मपदेविपरेवोरात्नेतपत्नेपतिपरश्चक्तनिसरोणापुरात्नत्वमितिलाहयमिति॥ ॥
अणपुणो॥ ॥कुस्माणपथर्मीकः पतरति स्थत्ववानिवर्थोनवस्था णात्नस्थपरार्थः पतसमिणादिनानपत्त्वेर स्वाम्यपरार्थेनापुष्पाहस्सरसमवारे
स्यानपवी स्वमिश्रेपानत्पुणावाररपोलपवास्वतपोपमानसमासहार्थत्वादिस्यपाधामेपरणाः कुस्माणिपंचमारति स्थतापवेन्नविपृहः समुरापवर्तू
नावपक्वमेरः समासार्थः रनितात्रिपुर्णवसम्यासत्तगीवारम्पपरार्थत्वात्नमावामेपरणाः पंचकमासिकरति पंचश्रनिस्वमासम्पपुर्णकोपापुः सौस्मा
पात्तमनुपवररनिसरूपापाः कनपंचकोमासास्तनिवहूत्रीहौ कनेत्यर्थे हत्तु स्थनत्वाति स्वपरणाभमिति स्थारेप्पपम्पपयोः पदोगेके वनारशविधा ए.:
नार्थेवचनं उप विहरति विगलानासिकापम्पमसिम्ः गंधर्वोनवसरोलिरस्मवाचीगंधानपिनयोति स्थलिवणवाचीवेनसगंधरति तत्र पुणवा ५७

विपरणार्थमाह गंधस्येत्वरनि रुपारि सपुरापान्मकस्यस्वसगंधउत्तणोपरणकाप्तोमवति रुपारिमत्रिक्तावपविरुम्यवाकिपतेमेकोत्तरवे
कोत्मत्नन्स्वत्वोपत्कारिसाथोपते परसुगत्नमिति स्थतुणेनेसिलोनमविभाषापतेकुकुमारिपरोदेवरमारिपर्वनिनरामनम्यत्ना नगोधर्मेकात्त
त्वारितेनभवति पविश्चीति मिति विभाषयेनावस्थितेतेवरमारेः पुष्पपुपत्वास्मिन्नर्थः दोषाकः शेषरयति स्थतेकम्मोपपक्तत्वात्तदिमपेतःशोवस्त्रा
स्थपनेरतिपत्नः रनाः सामास्यनाह पाम्परति समासानविरोपानुनपर्यर्थितेः किमर्थमिति मामाग्नेत्रविभाषाकविधौ पनात्तम्मविशेषेसमा
सानावाप्तुकोमुविम्बर्तितिपत्नः यत्सोलप्रमाणेनीति उपरसाः उपविसाः रमारिषुनिसंरनारपर्युपैते किपुनरिति एवंपामः प्रकरीनम्प
रतिमामास्मेनोक्तंततोविशेषतापनामपत्नः पपपिकवंपरेशेषप्रेनविशेषपयहणमनर्थकं स्थतेणाविशेषयहणमपशेषात्रिसंकबिधानसाम
र्थ्याद्विभाषितकपश्चसमासात्रोषरेवकबिकल्पविनानाममपयाविविसाम्पोवेकिमुते स्थनृस्वरति काङ्गनासुकपविहितरतिशेषाकानसपतेपता
तूपपमगः कबुभावपत्तत्वकारमावकारः समासांतावविधोयतरिति ततस्वाविशेषविक्पाहवनारत्नकचसमविष्मतीत्यर्थः कास्मिनकिं
पमाणपीतिस्वकिमपमाणेत्नौपहणेकुरोधौ तत्त्वपतेपात्वात्तकपत्रामोतिकिपमाणोपिताबुपहणेनमयुत्रपसकनिरस्यर्थतात्पतेपरत्वात्कपः
पसंगएव स्थतेस्वारारणमार्गुपरत्नारिषुपतेकणुसंगएत् नेवकूववेतमिति शेषयहणत्नुवर्त्तमत्नसंगात्नस्मारिनिगः कविहितत्नसमादिपा
पानपामोतिविवेधारितिपर्वोक्तमापासमामातापेदसपविनमवतिस्वार्थकेश्चकमिसत्वकपास्सगात् स्थतेत्वोवहूब्रीहलिकारतिएवंयक

कै॰५ धस्तोनदिः॰ सनंततो बहुव्रीह्यधिकारेनङो विधानात् कंरोध्रीसादौ ह्रिपाक प्रभवति कथमरवरति बहुव्रीह्यधिकारात्प्रागकार(विधानाछेपनासतेकु
५८ प्रांतगः। बकृतमवैवेनरिनिपठेवंसमासांतापेत्तेपिशेषतेनवबहुव्रीपाविशेषवचनारंभत्राष्टकबहुकपोःपत्तेकपःसिहत्वोतकस्पविरोषस्याश्रतगाकि
मर्थमनंतरां बहुव्रीह्यधिकारएवेहःशेषञ्चाश्रीयतेबहुव्रीह्यधिकारएचनमुरुषादिभ्यःकपोमत्तगःकिंचोपदशरत्वारोपत्तेकप्रश्नोमोति अनंतरोबहुव्रीह्य
धिकारस्वोपविधानान्नपात्रिपपपःत्रिपधुरत्नचापिमामीबित्तस्मात्समासांतापेत्तमेवशेषत्वमाश्रयणीयमितिविंसमेतत्भाष्य १५ उपसर्जनदीर्घत्व
मिति हृस्वापवादोदीर्घत्वविधेयं पुंवद्दचनादिति गोस्त्रियोरुपसर्जनस्येतिहृस्वःप्राप्तःपुंवद्भावेननिवर्तितेपश्चात्पुंविषयस्यैकारस्यहृस्वोनभवत्येवमीय
सःपरस्येतिश्रवणंभवतिबहुश्रेयसीसत्रहल्ङ्याब्भ्योदीर्घात्लोपविवरंत्तेकेचिदाहुःहल्ङ्यादिलोपेनभाव्यमड्यापोःस्त्रीप्रत्ययपोर्ग्रहणात्तद्धि प्रत्ययेचानुपस
र्जनेनेदादिनियमाभावादत्रोपसर्जनत्वात्तस्यपस्तरादिनियमाहल्ङ्यादिलोपस्यश्रवंतगाभावादम्नेलाहुः।दीर्घग्रहणान्नहृस्वानिहमर्थकृतेप्यतिखहृस
रोलोपप्राप्तिदिनिपरिलोपसर्जनेनदादिनियमःस्यात्तदाहृस्वाल्लोपस्यश्रवंतगाभावान्नब्राह्मणपुरीर्घग्रहणंनकुर्यात्कृतंतुपश्चाद्भुपसर्जनादप्रदीर्घाल्लो
पेत्तापपत्तीतिबहुश्रेयसीतिसिद्धमिदं॥ ॐ ॥इत्युपाध्यायजैयटपुत्रकैयटकृतेभाष्यप्रदीपेविवरणाध्यायस्यचतुर्थेपादेप्रथममाह्निकमुपंचमोध्या रा॰म॰
यः ५ समाप्तः। ॥संवत् १८०४ मितीफाल्गुनशुक्लपक्षे ३ गुरुवासरेलिखीतंकाश्यांमध्येश्रीपत्ते [redacted] ॥ ॥श्रीमतेराम॰
५८